

Əlavələr

MÜNDƏRİCAT

- Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda xarici şirkətlərlə birgə işlənən neft yataqlarından ilkin neftin çıxarılması gününün qeyd olunması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (27 oktyabr 1997-ci il)
- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin tərkibində Xarici Sərmayələr İdarəsinin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (19 iyun 1998-ci il)
- "Əsrin müqaviləsi"nin beşinci ildönümünün keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (19 avqust 1999-cu il)
- Əsrin müqaviləsi"nin beşinci ildönümü münasibətilə keçirilən təntənəli mərasimdə ARDNŞ-nin birinci vitse-prezidenti, Milli Məclisin deputatı İlham Əliyevin məruzəsi
- Uzunömürlü sərgi
- "Əsrin müqaviləsi"nin müjdəçisi
- Bakıda XXI Beynəlxalq Xəzər neft və qaz konfransı öz işinə başlamışdır
- Müstəqil Azərbaycana dünyanın diqqətini cəlb edən ilk beynəlxalq tədbir
 - "Caspian Oil & Gas" sərgisində 30 ölkəni təmsil edən 240 şirkət iştirak edəcək
 - Bakıda "Caspian Oil&Gas 2017" və "Caspian Power 2017" sərgiləri keçirilir
 - Bakıda XXV Beynəlxalq "Caspian Oil and Gas" konfransı işə başlayıb
 - Dünyanın aparıcı neft-qaz və energetika mütəxəssisləri yenə də Azərbaycanda görüşəcəklər, Mayın 29-da Bakıda ənənəvi Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz Sərgisi açılacaq
 - Bakıda "Caspian Oil & Gas 2019" və "Caspian Power 2019" sərgiləri açılıb
- "XƏZƏRNEFTQAZ" Beynəlxalq sərgi və konfrans

V FƏSİL

Əlavə sənədlər

Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda xarici şirkətlərlə birgə işlənən neft yataqlarından ilkin neftin çıxarılması gününün qeyd olunması haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

1994-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin transmilli neft şirkətləri arasında Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Azəri, Çıraq yataqlarının və Günəşli yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında sazişin bağlanması ilə Xəzər dənizi akvatoriyasında yerləşən karbohidrogen yataqlarının geniş miqyaslı istifadəsinin əsası qoyulmuşdur. Həmin dövrdən keçən üç il ərzində ilk neft kontraktı üzrə nəzərdə tutulan proqram tam yerinə yetirilmişdir. İlkin neftin çıxarılması sahəsində görülmüş işlərlə yanaşı, onun sahilə nəqli üçün 179 kilometrlik sualtı boru kəməri çəkilmiş və Səngəçaldı yeni müasir terminal tikilmişdir.

İlkin neftin dünya bazarına ixracı məsələləri də həll olunmuşdur. Şimal marşrutu ilə Rusiyanın Qara dəniz sahilindəki Novorossiysk limanına qədər uzanan boru kəməri bərpa olunmuş və işə salınmışdır. Qərb marşrutu ilə Gürcüstanın Supsa limanına gedən və ümumi uzunluğu 835 kilometr olan boru kəmərinin çəkilməsi gələcək üçün böyük əhəmiyyətə malikdir.

Bütün bunlar Xəzər hövzəsinin enerji ehtiyatlarından istifadə olunmasında yeni mühüm mərhələnin başladığını nümayiş etdirir. İlk müqavilədən sonra xarici şirkətlərlə perspektivli strukturların və neft-qaz yataqlarının müştərək kəşfiyyatı və işlənməsinə dair daha doqquz iri müqavilə imzalanmışdır.

Beləliklə, hazırda Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda dünyanın on iki ölkəsini təmsil edən iyirmi neft şirkəti fəal əməkdaşlıq edir.

"Əsrin kontraktı" və son illərdə bağlanmış digər neft kontraktları Azərbaycan Respublikasının dövlət və iqtisadi müstəqilliyinin möhkəmlənməsində, ölkəyə xarici investisiyalar axınının artmasında, iqtisadiyyatın dirçəlməsində və əhalinin rifahının yüksəlməsində, habelə Xəzər dənizinin digər sektorlarında da neft və qaz yataqlarının işlənməsinin sürətləndirilməsində mühüm rol oynayır. Bu, Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarından XXI əsrdə dünya iqtisadiyyatının inkişafı üçün istifadə etmək məqsədi ilə qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlığı və tərəfdaşlığı genişləndirməyə və Xəzəryanı ölkələrin dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasının gücləndirilməsinə imkan yaradır.

Xəzər dənizinin zəngin enerji resurslarının xarici şirkətlərlə birgə geniş istifadəsinin beynəlxalq əhəmiyyətini və onun Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafındakı rolunu nəzərə alaraq **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti tərəfindən Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda ilkin neftin çıxarılması 1997-ci il noyabrın 12-də Bakı şəhərində təntənəli şəkildə qeyd edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti ilə birlikdə ilkin neftin çıxarılması gününün təntənəli qeyd edilməsinə həsr olunmuş tədbirlər proqramı hazırlansın və onun yerinə yetirilməsini təmin etsin

3. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əliyev

Bakı şəhəri, 27 oktyabr 1997-ci il
N 681

**Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin tərkibində
Xarici Sərmayələr İdarəsinin yaradılması haqqında**

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətində xarici sərmayələr ilə bağlı məsələlərin həllini, yataqların birgə kəşfiyyatı və işlənməsi üzrə xarici neft şirkətləri ilə bağlanmış Sazişlərin icrasına nəzarəti gücləndirmək məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin tərkibində müəssisə hüquqlu Xarici Sərmayələr İdarəsi yaradılsın.
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.
3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 yanvar 1994-cü il tarixli 50 saylı Sərəncamının 5-ci bəndinə Xarici Sərmayələr İdarəsi əlavə edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əliyev

Bakı şəhəri, 19 iyun 1998-ci il
№ S34

"Əsrin müqaviləsi"nin beşinci ildönümünün keçirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Azəri, Çıraq yataqlarının və Günəşli yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin tanınmış neft şirkətləri arasında sazişin imzalanmasının beşinci ildönümü tamam olur. Beynəlxalq aləmdə "Əsrin müqaviləsi" adını almış bu sazişin bağlanması müstəqil Azərbaycan Respublikasının həyatında tarixi hadisə kimi qiymətləndirilir.

"Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması Azərbaycan Respublikasının suveren hüquqlarının bərqərar olduğunu, Azərbaycanın müstəqil dövlət olaraq öz sərvətlərinə tam sahib olduğunu dünyaya bir daha göstərdi, Azərbaycan iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyası üçün əsas yaratdı. Dünyanın böyük neft şirkətləri ilə bu uzunmüddətli müştərək işin başlanması Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında və iqtisadiyyatında sabitliyin yarandığını, respublikamızda demokratik prinsiplərin bərqərar olduğunu və inkişaf etdiyini beynəlxalq aləmdə əyani şəkildə nümayiş etdirdi.

Təmali "Əsrin müqaviləsi" ilə qoyulan və son illərdə uğurla həyata keçirilən Azərbaycan dövlətinin yeni neft siyasəti bu günədək on doqquz neft müqaviləsinin bağlanmasını, onların işində on dörd ölkənin otuz üç şirkətinin iştirakını təmin etmişdir. Dünyanın iri neft şirkətləri ilə görülən müştərək işlər Azərbaycana mütərəqqi texnologiyaların gətirilməsi, neft sənayesinin infrastrukturunun yenidən qurulması, ölkədə yüksək peşəkar milli kadrların hazırlanması, neft sənayesi ilə bağlı digər sahələrin inkişafı üçün geniş imkanlar açmışdır. Bu saziş Azərbaycanın karbohidrogen ehtiyatlarından istifadə sahəsində Xəzər regionunda aparıcı mövqe tutmasına güclü təkan vermişdir. Müstəqil Azərbaycanın iqtisadi suverenliyini əks etdirən ilk beynəlxalq saziş - "Əsrin müqaviləsi" Azərbaycan iqtisadiyyatının XXI əsrin astanasında dinamik inkişafının əsasını qoymuşdur.

"Əsrin müqaviləsi"nin reallaşması ilə bağlı görülən işlər çərçivəsində Azərbaycana indiyədək 2,4 milyard ABŞ dolları məbləğində sərmayə qoyulmuşdur. 1997-ci il noyabr ayının 12-də "Çıraq" yatağından neft hasil olunmağa başlamış və beş milyon tondan artıq neft, bir milyard kub metr səmt qazı çıxarılmışdır. İlk neft və qazın sahilə nəqli üçün sualtı boru xətləri çəkilmiş Səngəçaldı yeni müasir terminal tikilmiş, "Dədə Qorqud" qazma qurğusu bərpa edilərək istifadəyə verilmişdir. Azərbaycan neftinin dünya bazarlarına nəqlini təmin etmək üçün Bakı-Novorossiysk və Bakı-Supsa boru kəmərləri işə salınmışdır. Əsas ixrac boru kəmərinin layihəsi reallaşmaq üzrədir.

Bu saziş Xəzər dənizi hövzəsində digər irimiqyaslı layihələrin yaranmasına və gerçəkləşməsinə zəmin yaratmışdır. Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda ikinci böyük yatağın - Şah Dəniz qaz-kondensat yatağının kəşfi buna əməli sübutdur.

"Əsrin müqaviləsi"nin Azərbaycan Respublikasının inkişafı üçün müstəsna əhəmiyyətini nəzərə alaraq **qərara alıram**:

1. "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının beşinci ildönümü 1999-cu il sentyabrın 20-də Bakı şəhərində təntənəli şəkildə qeyd olunsun. Bu məqsədlə aşağıdakı tərkibdə Təşkilat Komitəsi yaradılsın:

Təşkilat Komitəsinin sədri:

Artur Rasizadə

- Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Təşkilat Komitəsinin üzvləri:

Ramiz Mehdiyev

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatının rəhbəri

Vahid Axundov

- Azərbaycan Respublikasının İqtisadi siyasət üzrə Dövlət müşaviri

Fatma Abdullazadə

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatının Humanitar

siyasət şöbəsinin müdiri

Əli Əsədov

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi

Natiq Əliyev

- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti

İlham Əliyev

- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-

prezidenti

Valeh Ələsgərov

- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Xarici Sərmayələr

İdarəsinin rəisi

Devid Vudvord

- Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin prezidenti

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əliyev

Bakı şəhəri, 19 avqust 1999-cu il
№ 219

**"Əsrin müqaviləsi"nin beşinci ildönümü münasibətilə
keçirilən təntənəli mərasimdə
ARDNŞ-nin birinci vitse-prezidenti, Milli Məclisin deputatı
İlham Əliyevin məruzəsi**

- Möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

Bu gün biz Azərbaycan xalqının, müstəqil Azərbaycan dövlətinin həyatında baş verən unudulmaz və tarixi bir hadisənin işığına yığılmışıq. Bu gün Azərbaycan neftçilərinin, ölkənin bütün vətəndaşlarının böyük bayramıdır. Bu gün bu əzəmətli Respublika sarayında Azərbaycanın neft sənayesinin, ümumiyyətlə iqtisadiyyatımızın inkişafında, bütün xalqımızın güzəranında yeni dövrün əsasını qoyan "Əsrin müqaviləsi"nin beşinci ildönümünü qeyd edirik. Biz bu bayram təntənəsində dostlarımızla, tərəfdaşlarımızla, xarici neft şirkətlərini, dost ölkələri təmsil edən dəyərli insanlarla birlikdəyik. Bu, bizim ümumi bayramımızdır. Bu xoş və gözəl günümüzdə bizimlə birlikdə olan hər bir kəsi səmimiyyətlə salamlayır və hamınıza "Xoş gəlmisiniz!" deyirik.

Şübhəsiz ki, bu gün ən böyük qürur və fərəh hissini hamıdan daha çox biz - Azərbaycan neftçiləri keçiririk. Müstəqil Azərbaycanın bu günü və sabahı üçün böyük tarixi əhəmiyyət kəsb edən neft strategiyasının hazırlanması və həyata keçirilməsinin fəal iştirakçıları kimi biz əvvəlki nəsillərin görkəmli nailiyyətlərini inkişaf etdirir və gələcək nəsillər üçün xoş güzəranın təməlini qoyuruq.

Xalqımızın çağdaş tarixində Azərbaycan neftçilərinin üzərinə düşən bu missiya həqiqətən də şərəflidir. Deyə bilərəm ki, məhz bu müqavilə ilə başlanmış iş XXI əsrdə Azərbaycanın dinamik inkişaf yolunu müəyyən edir.

Zaman baxımından həqiqətən qısa olan bu beş il ərzində Azərbaycanın həyatında köklü dəyişikliklər baş vermişdir. Sözsüz ki, bunların böyük bir qismi "Əsrin müqaviləsi"nin həyata keçirilməsi ilə bağlıdır. İqtisadiyyatının neft sektorunun inkişaf etdirilməsi sahəsində Azərbaycanın əldə etdiyi böyük nailiyyətləri daha yaxşı dərk etmək üçün bu dövrdən əvvəl nələr baş verdiyini, Azərbaycan xalqının hansı fəlakətlərlə üzləşdiyini yada salmaq lazımdır.

Xarici neft şirkətlərinin Azərbaycan neftinə marağı ilk dəfə 1989-cu ildən meydana çıxdı. 1993-cü ilə qədər danışıqlar prosesi, - əgər ümumiyyətlə onu belə adlandırmaq olarsa, - ləng gedirdi. Azərbaycan tərəfindən bu iş çox qeyri-peşəkar səviyyədə aparılırdı. 1993-cü ilin yazında Azərbaycanın əvvəlki rəhbərliyi tərəfindən elə bir müqavilə variantı hazırlanmışdı ki, əgər o, imzalansaydı, ölkə iqtisadiyyatına böyük zərər gətirmiş olardı. Xalqın etimadını büsbütün itirmiş iqtidar, tamamilə iflasa uğramış Xalq Cəbhəsi rejimi cəmi bir il ərzində ölkəni xaos və hərcmərcliyə düşürdü, total böhrana məruz qoydu.

Həmin böhran əslində həm iqtisadi böhran idi, həm siyasi böhran idi, həm hərbi böhran idi, həm də o dövrdəki iqtidara etimad böhranı idi. Elçibəy rejimi öz acınacaqlı vəziyyətini heç olmasa bir qədər yaxşılaşdırmaq üçün müqaviləni hər cür şərtlərlə, ən yarasız, hətta milli mənafeələrə zidd olan şərtlərlə imzalamağa hazır idi. Onlar anlamırdılar, heç anlamaq belə istəmirdilər ki, müqavilənin şərtləri Azərbaycanın iqtisadi inkişafı üçün nə deməkdir. Onları düşündürən, onları narahat edən, onları tələsməyə vadar edən ancaq bir məsələ var idi: nəyin bahasına olursa-olsun, hətta öz xalqının mənafeələrinə xəyanət bahasına belə, bu çürük rejimi qoruyub saxlamaq, hakimiyyətdə qalmaq.

Belə bir ağır şəraitdə xalqın istəyi və tələbi ilə rəhbərliyə gələn Heydər Əliyev ölkəni fəlakətdən və parçalanmaqdan, vətəndaş müharibəsindən və iqtisadi böhrandan xilas etdi. Biz hamımız o illər Azərbaycanda yaşamış və həmin günləri yaxşı xatırlayırıq. Buna görə də bu barədə uzun-uzadı danışmağa ehtiyac duymuram.

Azərbaycanın 1993-cü ildəki acınacaqlı halını və indiki vəziyyətini müqayisə etmək belə kifayətdir. Zənnimcə, bayramımızda iştirak edən əcnəbi qonaqların da bir qismi o zaman Azərbaycanda olmuş, real vəziyyəti öz gözləri ilə görmüşlər. Onlar da bunu təsdiq edə bilirlər.

Azərbaycanın yeni rəhbərliyi yaranmış şəraitdə ölkənin milli maraqlarına xələl gətirən bu müqavilənin 1993-cü il iyulun 21-nə təyin olunmuş imzalanmasından imtina etməyə məcbur oldu.

Hadisələrin sonrakı inkişafı yenə də çətinliklərsiz ötmədi. Özünü "böyük neft mütəxəssisi" kimi qələmə verən Baş nazirin müavini Rəsul Quliyev yaranmış vəziyyətdən sui-istifadə edərək təşəbbüsü öz əlinə aldı. Azərbaycan hökuməti adından Rəsul Quliyev xarici şirkətlərlə danışıqlar aparmaq səlahiyyətini Slovakiya vətəndaşı Marat Manafova həvalə etdi və bunun üçün 1993-cü il iyul ayının 26-da xüsusi mandat imzaladı.

Rəsul Quliyev öz şəxsi maraqları naminə ölkənin bütün iqtisadi inkişafının taleyini neft sahəsi ilə heç bir əlaqəsi olmayan, neft müqavilələri haqqında elementar təsəvvürü belə olmayan digər dövlətin vətəndaşına həvalə etdi. Manafov tərkibində Azərbaycanın heç bir nümayəndəsi olmayan ekspertlər qrupu yaratdı və Londonda xarici şirkətlərlə müqavilə üzrə danışıqlara başladı.

Təsəvvür edin, əgər Manafovun hazırladığı və Rəsul Quliyevlə razılaşdırılmış müqavilənin variantı qəbul edilsəydi, Azərbaycan xalqını nələr gözləyirdi. Vaxtınızı çox almadan bəzi məqamlar üzərində dayanmaq istəyirəm.

Həmin variantda kəşfiyyat dövrü üçün 6 il müəyyən olunmuşdu və bu dövrdə xarici sərmayələrin həcmi cəmi 21 milyon dollar təşkil etməli idi. Müqayisə üçün deyim ki, artıq indi, yəni "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasından beş il keçəndən sonra sərmayələrin həcmi 2 milyard dollar təşkil edir. Müqavilənin əvvəlki variantına əsasən, "Çıraq" yatağından neft yalnız 2007-ci ildə, yəni müqavilə imzalandıqdan 13 il sonra hasil olunmalı idi. Biz isə neft hasilatının başlanmasına 1997-ci ildə, daha doğrusu, müqavilə imzalandıqdan 3 il sonra nail ola bildik və bu da "Əsrin müqaviləsi"nin mütləq bir şərti idi. Həmin gündən indiyə qədər "Çıraq" yatağından 5,5 milyon ton neft hasil edilmişdir.

Daha sonra. Müqavilənin əvvəlki variantına əsasən, səmt qazı Azərbaycana bazar qiymətinə satılmalı idi. Biz isə bütün səmt qazının Azərbaycana pulsuz verilməsinə nail olduq. Bu günədək konsorsium tərəfindən 1,2 milyard kubmetr səmt qazı çıxarılmış və Azərbaycana pulsuz verilmişdir.

Belə bir sual ortaya çıxır: məgər Rəsul Quliyev Azərbaycanı hansı uçuruma itələdiyini anlamırdımı? Xeyr, o, bunu çox gözəl başa düşürdü. Lakin onun üçün bunun heç bir əhəmiyyəti yox idi. Onun üçün özünün şəxsi maraqları xalqın maraqlarından üstün idi və bu maraqlar naminə o, ölkənin bütün neft sərvətlərini girov qoymağa hazır idi. Quliyevin göstərişi ilə Manafov xarici neft şirkətlərindən 300 milyon dollar rüşvət ala bilmək üçün onlara belə sərfəli şərtlər təklif etmişdi. Həmin 300 milyon dollar isə əslində bonuslar şəklində Azərbaycan Respublikasının xəzinəsinə daxil olmalı idi.

Qeyd etməliyəm ki, xarici neft şirkətləri yüksək ləyaqət göstərərək bu sövdələşməyə getmədilər və öz dövlətlərinin ölkəmizdəki səfirləri vasitəsilə Azərbaycan Prezidentinə bu barədə məlumat çatdırdılar. Prezident məlumat alan kimi, Manafov tərəfindən aparılan danışıqların davam etdirilməsini qadağan etdi və müqavilə üzrə danışıqların aparılmasını bilavasitə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətinə tapşırırdı.

Müqavilə üzrə danışıqlar faktiki olaraq yenidən başlandı. Deyə bilmərəm ki, onlar asan gedirdi. Hər bir tərəf, təbii ki, öz maraqlarını maksimum dərəcədə təmin etməyə çalışırdı. Hərdən işlər düyünə düşürdü. Danışıqların 1994-cü ilin yazında və yayındakı - İstanbul və Hyustondakı son mərhələləri xüsusilə çətin keçdi. Danışıqların gedişi zamanı böhran anları da olurdu və Azərbaycan tərəfi danışıqları dayandırmağa yaxın idi, çünki bəzi şərtləri ölkənin milli maraqları üçün qəbul edilməz hesab edərək onlarla razılaşa bilmirdi. Biz xarici şirkətlərə deyirdik: siz ayrı-ayrı şirkətlərin maraqlarını müdafiə edirsiniz, biz isə ölkənin və Azərbaycan xalqının maraqlarını müdafiə edirik. Əgər siz səhvə yol versəniz, bu, sizin şirkətin yalnız bir layihəsində öz əksini tapacaq, əgər biz səhv etsək, bu səhv bütün Azərbaycan xalqının mənafeyinə xələl gətirəcəkdir. Başqa sözlə, biz heç cür heç bir səhvə yol verə bilmərik.

Deməliyəm ki, Natiq Əliyevin, Xoşbəxt Yusifzadənin, Valeh Ələsgərovun, mənim və başqa mütəxəssislərimizin daxil olduğu Azərbaycan danışıqlar qrupu bu çətin sınaqdan şərəflə çıxdı və böyük zəhmət hesabına Azərbaycanın maraqlarına tamamilə cavab verən müqavilə şərtlərinə nail olduq. Bunun həqiqətən belə olması bir çox müstəqil ekspertlərin təhlili ilə, ən başlıcası isə - həyatın özü ilə təsdiq edildi.

Bu beş il ərzində "Əsrin müqaviləsi"nin həyata keçirilməsi nəticəsində əldə olunmuş nailiyyətlər göz qabağındadır. Gələcək haqqında isə təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, 30 il ərzində Azərbaycan "Əsrin müqaviləsi"ndən bütün gəlirin 80 faizini, xarici neft şirkətlərinin hamısı birlikdə isə cəmi 20 faizini götürəcəkdir.

Deməliyəm ki, çətinliklər təkcə müqavilənin şərtlərinin razılaşdırılması ilə bağlı deyildi, həm də müəyyən xarici amillərlə bağlı idi. Məsələn, həmin dövrdə neftin dünya bazarına daşınması üçün Azərbaycanda boru kəməri sistemi yox idi. Neftin sənaye miqyasında çıxarılması üçün isə ixrac imkanlarının mövcud olması başlıca amildir.

Azərbaycan Ermənistan tərəfindən təcavüzə məruz qalmışdı. Bunun nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünə çevrilərək ağır şəraitdə yaşayırdı. İqtisadi vəziyyət həddən artıq ağır idi. Ölkənin daxilindəki silahlı quldur dəstələri hələ tamamilə tərkisilah edilməmişdi. Cəmiyyətdə ictimai asayiş təzəcə bərqərar edilməyə başlayırdı. Əhali vətəndaş müharibəsinin acı nəticələrindən hələ özünə gəlməmişdi.

Müəyyən xarici qüvvələr də müqavilənin bağlanmasına mane olmağa cəhd edirdilər. Bu məqsədlə belə bir tezis irəli sürüldü ki, Xəzər dənizi bütün Xəzəryanı ölkələr üçün ümumdünya və onu milli sektorlara bölmək olmaz. Beləliklə, Azərbaycan birtərəfli qaydada neft müqavilələri bağlamaq və "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli" yataqların-dan neft çıxarmaq hüququna malik deyildi.

Belə bəyanatların siyasi mahiyyəti aydın idi. Xarici qüvvələrin əsas məqsədi "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasına yol verməmək idi. İstər-istəməz belə bir sual meydana çıxır: belə bəyanatların və diplomatik notaların müəllifləri nə üçün təkid etmirdilər ki, Azərbaycan Neft daşlarında və digər dəniz yataqlarımızda da neft çıxarmasın? Bu sualın da cavabı gün kimi aydın idi. Əsas məqsəd Azərbaycanın xarici neft şirkətləri ilə əməkdaşlığına yol verməmək, Azərbaycanı aciz və asılı vəziyyətdə saxlamaq idi. Bu, siyasətin köhnə prinsiplərindən biridir - "aciz və asılı vəziyyətə sal və asanlıqla idarə et".

Biz hadisələrin bu məcrada inkişafına yol verə bilməzdik. Biz dərk edirdik ki, Azərbaycanın real müstəqilliyi yalnız iqtisadi inkişaf, xarici sərmayələrin cəlb edilməsi, ölkənin iqtisadi böhrandan çıxması şəraitində təmin oluna bilər. Ona görə də biz belə bəyanatlara və hədələrə onda da, indi də əhəmiyyət vermirdik. Biz artıq 19 neft müqaviləsi imzalamışıq və strateji yolumuzun bu istiqamətdə davam etdirilməsində bizə heç kim mane ola bilməz.

Danışıqlar tarixindən diqqətəlayiq və çox az adamın bildiyi bir faktı gətirmək istəyirəm. Xəzər dənizi statusunun həll edilməsi problemi o qədər kəskin qoyulmuşdu, Azərbaycana təsir o qədər güclü idi və bütün bunlar "Biz yol vermərik!" kimi müxtəlif diplomatik notalar və bəyanatlarla müşayiət olunurdu ki, xarici neft şirkətləri bu tezis müqavilə şərtlərinə daxil etdilər: yəni müqavilə Xəzər dənizinin statusu problemi həll edildikdən sonra qüvvəyə minəcəkdir. Bu, faktiki olaraq o demək idi ki, müqavilə imzalanacaq, lakin qüvvəyə minməyəcək və müvafiq olaraq həyata keçirilməyəcəkdir.

Təbii ki, biz buna razı ola bilməzdik və danışıqlar çıxılmaz vəziyyətə düşdü. Belə olduqda, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Amerika Birləşmiş Ştatlarının Energetika Nazirliyinin rəhbərliyi ilə görüşmək üçün məni o zaman yekun danışıqları aparılan Hyustondan Vaşinqtona ezam etmək barədə qərar qəbul etdi. Məni Amerika Birləşmiş Ştatlarının energetika nazirinin o vaxtkı müavini Bill Layf qəbul etdi.

Azərbaycanın bu məsələ ilə bağlı mövqeyi və müqavilədə Xəzərin statusu haqqında tezis olmasının hansı nəticələrə gətirib çıxara biləcəyi açıqlandı. Yalnız Amerika hökumətinin müdaxiləsindən sonra xarici neft şirkətləri bu bəndi çıxarmağa razı oldular. Əgər o vaxt buna razı olmasaydılar, bu günə kimi "Çıraq" yatağında heç bir iş aparılmazdı (belə ki, Xəzərin statusu məsələsi hələ də həll edilməmişdir) və təbii ki, heç bir nəticə əldə olunmazdı.

Beləliklə, düz beş il bundan əvvəl, 1994-cü il sentyabrın 20-də "Gülüstən" sarayında Azərbaycanla Amerikanın "AMOKO", "Yunokal", "Pennzoil", "Mak Dermott", Böyük Britaniyanın "Britiş Petroleum" və "Remko", Norveçin "Statoyl", Rusiyanın "LUKoyl", Türkiyənin "Türkiyə Petrolları Anonim Ortaqlığı", Səudiyyə Ərəbistanının "Delta" şirkətlərinin yaratdığı konsorsium arasında tarixə "Əsrin müqaviləsi" kimi daxil olan neft müqaviləsi imzalandı. Sonradan müqaviləyə Yaponiyanın "İtoçu" və Amerikanın "Eksson" və "Amerada Hess" şirkətləri də qoşuldular.

"Əsrin müqaviləsi"nin əhatə etdiyi "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" sahəsində ilkin neft ehtiyatları 511 milyon ton səviyyəsində qiymətləndirilirdi. Qazma nəticəsində müəyyən olundu ki, neft ehtiyatları 640 milyon ton, səmt qazı ehtiyatları 100 milyard kubmetr, sərbəst təbii qaz ehtiyatları isə 100-150 milyard kubmetrdir. Ehtimal olunan sərmayə 10 milyard dollar həcmində nəzərdə tutulurdu.

"Əsrin müqaviləsi"ni həyata keçirmək üçün Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti yaradıldı. Azərbaycan parlamenti tərəfindən təsdiq edildikdən və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti müvafiq fərman imzaladıqdan sonra müqavilə Azərbaycan Respublikasının qanunu kimi qüvvəyə mindi.

Lakin müqavilə imzalandıqdan sonra da Azərbaycan yeni sınaqlara məruz qaldı. Müqaviləyə imza atıldıqdan cəmi bir neçə gün sonra Azərbaycanda dövlət çevrilişinə cəhd edildi. Gənc Azərbaycan dövləti cinayətkarlara layiqli cavab verə bildi. Dövlət çevrilişi cəhdi yatırıldı və cinayətkarlar uzun müddət Azərbaycandan kənar da gizlənsələr də, Azərbaycana qaytarıldılar, layiqli cəzalarını aldılar.

Azərbaycanın məruz qaldığı növbəti bəla terrorçu qüvvələrin baş qaldırması oldu. Bir sıra terror aktları həyata keçirildi və bunun nəticəsində parlament sədrinin müavini Afiyəddin Cəlilov və Prezident yanında Xüsusi İdarənin rəisi Şəmsi Rəhimov qətlə yetirildilər. 1995-ci ilin martında xarici qüvvələr və daxili irtica birləşərək ikinci dəfə dövlət çevrilişinə cəhd etdilər. Onların məqsədi ölkə Prezidentini fiziki cəhətdən məhv etmək və hakimiyyəti ələ keçirmək idi. Azərbaycan bu dəfə də öz dövlətçiliyini layiqli müdafiə edə bildi. Qiyamçıların bir qismi tutuldu, bir qismi məhv edildi, bir qismi isə indiyədək qonşu ölkələrdə sığınacaq taparaq, Azərbaycana qarşı yeni təxribatlar hazırlayaraq hələ də ədalət məhkəməsindən yayınırırlar.

Bu gün hətta hər cür siyasətdən uzaq, sadələvh adama da aydındır ki, bütün bu təxribat və çevrilis cəhdləri digər məqsədlərlə yanaşı, "Əsrin müqaviləsi"nin həyata keçirilməsinə mane olmaq məqsədi də daşıyırdı.

Sonralar da terrorçular öz çirkin planlarından əl çəkmədilər. Prezidentin keçəcəyi körpünün altına partlayıcı maddə qoyuldu. Yalnız polis. təhlükəsizlik xidmətinin əməliyyat tədbirləri nəticəsində bu terror aktının qarşısı alındı. Lakin qara qüvvələrin məkrli planları bununla bitmədi. Xarici səfərdən qayıdan

Prezidentin təyarrəsini "Strela" raketini ilə vurmaq cəhdi yalnız küləyin səmtinin dəyişməsi nəticəsində puça çıxdı.

Hamımız kimi, mən də hesab edirəm ki, həmin gün Prezidenti Allah-taala xilas etdi. Allah-taala uzun illər ərzində Heydər Əliyevi hifz etmiş və ölkə üçün ən çətin anda Azərbaycana göndərmişdir. Allah-taala onu indi də qoruyur və Azərbaycan xalqının rifahı üçün hələ uzun-uzun illər qoruyacaqdır. Qoy terrorçular, təxribatçılar, xarici və daxili düşmənlər, bütün şər qüvvələr bilsinlər ki, Allah-taalanın hökmü qarşısında onlar gücsüzdürlər.

Bax, belə şəraitdə neft müqaviləsi həyata keçirilməyə başladı. Yəqin ki, biz yalnız indi planlarımızın nə qədər cəsarətli olduğunu qiymətləndirə bilərik. Cəmi üç il ərzində Biz xarici tərəfdaşlarımızla birlikdə neftin kommersiya hasilatına başlamaq və onun dünya bazarlarına ixracını təmin etmək öhdəliyini götürmüşdük. Bizə deyirdilər ki, dünya təcrübəsində belə şey olmamışdır və biz bilirdik ki, dünya neft sənayesi təcrübəsi bu cür sürət görməmişdir.

1995-ci ilin yanvar ayından 1997-ci ilin noyabr ayınadək xarici tərəfdaşlarımız Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin və Azərbaycan hökumətinin fəal dəstəyi ilə "Dədə Qorqud" yarım dalma qazma qurğusunun, təchizat gəmilərinin, borudüzən bəndlərin, kran gəmisinin yeniləşdirilməsini başa çatdırdılar, "Azəri"- "Çıraq"- "Günəşli" layihəsi üzrə bütün müqavilə sahəsində seysmik məlumatların yığılmasını və təhlilini apardılar. "Dədə Qorqud" qazma qurğusu vasitəsilə üç kəşfiyyat quyusunun qazılması yekunlaşdırıldı. "Çıraq-1" dəniz platformasının tikintisi yekunlaşdırıldı və neft hasil edən ilk quyuyu qazıldı. "Çıraq-1" platformasından Səngəçaldakı sahil terminalınadək 177 kilometr uzunluğunda sualtı neft kəməri tikildi. "Çıraq-1" platformasından Neft daşlarındakı kompressor stansiyasınadək 48 kilometr uzunluğunda sualtı qaz kəməri çəkildi. Səngəçaldakı sahil terminalı tikildi. "Çıraq-1" platformasından ilkin neftin ixracı üçün Bakı-Novorossiysk neft kəmərinə yenidənqurma işləri aparıldı və 1997-ci ilin oktyabr ayında bu neft kəməri istismara verildi.

1997-ci il noyabrın 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin iştirakı ilə "Çıraq-1" platformasında ilk neft quyusunun istismara verilməsinin təntənəli mərasimi oldu. 1997-ci ilin noyabrından bu günə qədər böyük həcmdə işlər görülmüşdür. "Çıraq-1" platformasında ilk quyuya əlavə olaraq 11 neft quyusu və 2 suvurma quyusu qazıldı. Bu quyulardan gün ərzində çıxarılan neftin həcmi 14 min tondan çox, səmt qazının həcmi isə 3 milyon kubmetrdən yuxarıdır.

1999-cu il aprelin 17-də müstəqil Azərbaycanın tarixində fəvqəladə əhəmiyyətli hadisə baş verdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev, Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze və Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçmanın iştirakı ilə Bakı-Supsa neft kəməri və Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa ixrac terminalı istismara verildi. Azərbaycan neftinin Novorossiysk limanına əlavə olaraq Supsa limanından dünya bazarlarına ixrac edilməsinə başlandı.

Qeyd etmək lazımdır ki, Bakı-Supsa İxrac neft kəməri layihəsinin həyata keçirilməsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin təkidi ilə baş vermişdir. Bu əleyhdarlar deyirdilər ki, əgər Bakı - Novorossiysk neft kəməri "Çıraq-1" platformasından istənilən həcmdə nefti nəql etmək imkanına malikdirsə, əlavə neft kəməri nəyə lazımdır, bu neft kəmərinə yüz milyonlarla dollar sərf etməyə ehtiyac varmı?

Lakin real həyat növbəti dəfə Azərbaycan Prezidentinin uzaqgörənliyini, onun hazırladığı, siyasi, iqtisadi kommersiya və digər risklərin dəqiq hesablanmış balansını və Azərbaycanın uzunmüddətli strateji maraqları üzərində qurulmuş çoxvariantlı ixrac strategiyasının əsaslı olduğunu göstərdi.

Bu gün bizdən asılı olmayan səbəblərə görə Bakı-Novorossiysk neft kəməri faktiki olaraq işləmir. Bir anlığa təəvvür edin ki, digər ixrac imkanlarından məhrum olsaydıq, biz hansı itkilərə məruz qalardıq. Bircə onu qeyd etmək kifayətdir ki, bu halda "Çıraq" yatağında neft hasilatı dayandırılırdı. Bakı-Supsa İxrac neft kəməri layihəsinin həyata keçirilməsi üçün Biz Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin, Gürcüstan Beynəlxalq Neft Korporasiyasının və Gürcüstanın başqa təşkilatlarından olan dostlarımızın, həmkarlarımızın dəstəyini daimi olaraq, həmişə almışıq. Buna görə onların hamısına minnətdarıq.

1995-ci ilin noyabrından 1999-cu ilin aprelinə qədər çəkən çox mürəkkəb danışıqlar nəticəsində Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda və quruda perspektivli strukturlar üzrə yeni neft müqavilələri imzalandı. Bu günə qədər 19 neft müqaviləsi bağlanmışdır. Yeni müqavilələr çərçivəsində 10 müqavilə sahəsi üzrə seysmik məlumatların toplanması və təhlil edilməsi işləri başa çatmışdır. Yeri gəlmişkən qeyd edirəm ki, seysmik məlumatların toplanması və təhlili üzrə bütün işlər "Kaspian geofizikal" müştərək müəssisəmiz tərəfindən yerinə yetirilmişdir. "İstiqlal" qazma qurğusu vasitəsilə 4 perspektivli strukturda 6 kəşfiyyat quyusu qazılmış, yeddinci quyunun qazılması isə qurtarmaqdadır.

Qısa müddət ərzində bu layihələrə 700 milyon dollardan artıq sərmayə qoyulmuşdur. Artıq Azərbaycan bonus və akr hesabı ödənişləri şəklində 372 milyon dollar əldə etmişdir. Bununla yanaşı, ölkəmiz vergi, icarə haqqı və sosial fondlara ödənişlər şəklində də 30 milyon dollardan artıq vəsait almışdır. Bu layihələrin həyata

keçirilməsinə cəlb edilmiş Azərbaycan işçi heyəti, vergilər ödəndikdən sonra, 12 milyon dollar həcmində maaş almışdır.

Azərbaycan müəssisələri və müştərək müəssisələr öz layihələrini həyata keçirən neft əməliyyat şirkətlərinə 179 milyon dollar həcmində müqavilə və təchizat xidmətləri göstərmişlər.

Fikrimcə, bu gün artıq heç kimə sirr deyil ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin neft strategiyasının uğurları ilk növbədə Azərbaycanın bütün neft şirkətləri üçün açıq olması ilə bağlıdır. Həqiqətən də Biz müvafiq şərtlər çərçivəsində hər bir neft şirkəti ilə əməkdaşlıq etməyə hazırıq. Neft siyasətimizin hər cür ayrı-seçkilikdən uzaq olması bütün sərmayəçilərə məlumdur. Məhz buna görə də indi müqavilələrin həyata keçirilməsində dünyanın 14 ölkəsindən olan 33 neft şirkəti iştirak edir. Təkcə bu ölkələrin adlarını çəkmək kifayətdir: Amerika Birləşmiş Ştatları, Böyük Britaniya, Fransa, İtaliya, Norveç, Rusiya, Türkiyə, Yaponiya, Səudiyyə Ərəbistanı, Belçika, Almaniya, İran, İspaniya və Kanada.

Sərmayəçilərlə münasibətdə ayrı-seçkilik qoyulmaması, qarşılıqlı əlaqələrimizin düzgünlüyü, təmizliyi, ədalətli olması Azərbaycan iqtisadiyyatının başqa sahələrinə də sərmayə cəlb olunmasına yardım edir, eləcə də ölkələrimiz arasında siyasi, mədəni əməkdaşlığın genişlənməsinə, Azərbaycana, Azərbaycan hökumətinin siyasi və iqtisadi xəttinə etimadın artmasına, müstəqil Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə mövqeyinin möhkəmlənməsinə kömək edir.

Azərbaycandakı əməliyyat şirkətlərinə xidmət göstərən xarici şirkətlərin coğrafiyası daha genişdir. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən belə şirkətlər arasında 130-dan artıq Böyük Britaniya şirkəti, 110-a yaxın Amerika şirkəti və Norveçdən, Fransadan, İtaliyadan, Almaniya, Yaponiyadan, Rusiyadan və digər ölkələrdən gəlmiş neçə-neçə şirkət vardır.

Əgər xarici neft şirkətləri Azərbaycanda öz fəaliyyətlərini sıfır nöqtəsindən başlamalı olsaydılar, Azərbaycanda həm "Əsrin müqaviləsi"nin, həm də digər neft müqavilələrinin uğurla həyata keçirilməsi çətin ki, belə yüksək sürətlə yerinə yetirilə bilərdi. Platformaların tikintisi üzrə obyektləri yenidən yaratmaq, dünyanın digər bölgələrindən dəniz qazma qurğularını almaq və Xəzərə gətirmək, bir çox digər oxşar problemləri həll etmək hazırlıq işlərinin görülməsi üçün əlavə bir neçə il tələb edərdi və bu işlərin dəyərinin xeyli artmasına səbəb olardı.

Lakin xarici neft şirkətləri dəniz neft-qaz əməliyyatlarının aparılması üçün 70-80-ci illərdə yaradılmış infrastruktura və güclü elmi kadrlara, mühəndis və fəhlə kadrlarına malik ölkəyə gəldilər. Məhz o dövrdə dərin dəniz özülləri zavodu tikilmiş, burada "Çıraq-1" platforması qurulmuşdur. Məhz həmin dövrdə tikilmiş xüsusi gəmilərdən istifadə olunmaqla hələ "Əsrin müqaviləsi" imzalanmazdan əvvəl "Çıraq" yatağında Azərbaycan inşaatçıları tərəfindən dayaq blokları qurulmuşdur. Yenə həmin dövrdə "Dədə Qorqud" və "İstiqlal" dəniz qazma qurğuları, "Süleyman Vəzirov" və "İsrafil Hüseynov" borudüzən barjları, nadir kran gəmiləri, təchizat gəmiləri və bir çox digər obyektlər yaradılmışdır.

Bu qurğular olduğu üçün biz neft müqavilələrini belə yüksək sürətlə həyata keçirə bildik. Məhz buna görə biz böyük planlar qura və onların həyata keçirilməsinə nail ola bildik. Bu gün qocaman neftçilərimizin xahişi ilə mən həmin illərdə Azərbaycana rəhbərlik etmiş və bu obyektlərin yaradılması ilə bilavasitə məşğul olmuş Prezident Heydər Əliyevin xüsusi rolunu qeyd etmək istərdim.

"Əsrin müqaviləsi"ndən sonra imzalanmış və həyata keçirilməsi haqqında indicə söhbət açdığım müqavilələr arasında mən "Şahdəniz" yatağını xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. "Şahdəniz" yatağı üzrə müqavilə 1996-cı il iyunun 4-də imzalanmışdır. Keçən müddət ərzində 800 kvadrat metr sahədə seysmik məlumatlar toplanıb təhlil edilmişdir. Dəyəri 200 milyon dollar olan "İstiqlal" qazma qurğusunun modernləşdirilməsi başa çatmışdır. Çox çətin geoloji şəraitdə dərinliyi 6316 metr olan ilk kəşfiyyat quyusu qazılıb sınaqdan keçirilmişdir. Bu işlərin görülməsi zamanı güclü təbii qaz və kondensat axını əldə edilmişdir. Layihədə dərinliyi 6500 metr olan ikinci kəşfiyyat quyusunun qazılması yaxın iki ay ərzində başa çatacaqdır.

Əlimizdə olan məlumatlar ölkəmizdə dünya əhəmiyyətli nadir qaz-kondensat yatağının kəşf edildiyini bəyan etməyə imkan verir. Onun ehtiyatları nəinki Azərbaycanın təbii qaza olan daxili ehtiyaclarını ödəməyə çatacaq, hətta beynəlxalq bazarlara ildə 20 milyard kubmetrdən az olmayaraq qaz ixrac etməyə imkan verəcəkdir.

Xəzərin potensial imkanlarını hamıdan yaxşı bilən Azərbaycan geoloqlarının proqnozlarına görə, "Şahdəniz"də qaz ehtiyatları 1 trilyon kubmetrdən az deyildir. Bu kəşf edilməzdən əvvəl beynəlxalq məclislərdə, yerli mətbuatda verilən çoxlu sayda yazıları xatırlayıram. Həmin yazılarda Azərbaycan və onun rəhbərliyi "neft uydurmasında", neft-qaz ehtiyatları barədə "yalan göstəricilərdən öz siyasi məqsədləri üçün istifadə etməkdə" ittiham olunurdu. Mən şübhə edirəm ki, həmin yazıların, bəyanatların müəlliflərindən kimsə bizdən üzr istəyəcəkdir. Lakin böyük qaz-kondensat yatağı olan "Şahdəniz" in kəşfi hər şeyi və hər kəsi öz yerinə qoydu.

Bir çox tanınmış Qərb ekspertlərinin fikrincə, "Şahdəniz" qaz-kondensat yatağı kəşf edildikdən sonra Azərbaycan təkcə neft deyil, həm də qaz kralına çevrildi. Bu yatağın kəşfi ilə qarşımızda Azərbaycan qaz sənayesinin inkişaf strategiyasının, Azərbaycan qazının dünya bazarlarına ixracı strategiyasının hazırlanması və həyata keçirilməsi vəzifəsi qoyulurdu. Bu iş artıq başlanmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə Azərbaycan hökumətinin, Dövlət Neft Şirkətinin və layihə iştirakçıları olan xarici şirkətlərin nümayəndələrindən ibarət işçi qrupu yaradılmışdır. İşçi qrupuna Azərbaycan qazının ixrac marşrutu və beynəlxalq bazarlara nəqli üzrə danışıqlara başlamaq və danışıqların nəticələrinə uyğun olaraq lazımı qərarların qəbul edilməsi üçün respublika Prezidentinə təkliflər təqdim etmək səlahiyyətləri verilmişdir.

Biz bu gün ixrac kəmərləri də daxil olmaqla, qaz layihələrinin həyata keçirilməsində maraqlı olan ölkə və şirkətlərlə hərtərəfli əməkdaşlıq etməyə hazırıq. Əgər kimsə bu sahədə bizimlə rəqabət aparmaq istəyirsə, çətin ki, bir şeyə nail ola bilsinlər, bizim neft-qaz ixracı strategiyamız 1996-cı ilin oktyabrından həyata keçirilməyə başlanmışdır və Bakı-Novorossiysk, Bakı-Supsa istiqamətləri bu çoxvariantlı sistemin fraqmentləridir.

Lakin aydındır ki, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunun və digər milli sektorların potensialı o qədər böyükdür ki, biz yalnız iki neft kəməri ilə kifayətlənə bilməzdik. Məhz buna görə də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə Azərbaycan hökumətinin, Dövlət Neft Şirkətinin və Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin nümayəndələrindən ibarət işçi qrupu yaradılmış və həmin qrup 1998-ci ilin mayından etibarən Türkiyə və Gürcüstan respublikalarının hökumətləri tərəfindən təşkil edilən müvafiq qruplarla danışıqlar aparır.

Bu gün Azərbaycanın əsas ixrac neft kəmərinin marşrutu kimi nəyə görə məhz Bakı-Tbilisi-Ceyhan istiqamətini seçməsinə sübut etməyin nə yeridir, nə də vaxtı. Bəzi hökumətlərin və şirkətlərin nümayəndələri bu prosesə siyasi don geyindirməyə nə qədər cidd-cəhd göstərsələr də, bizim seçimimiz ölkəmizin və Azərbaycanda fəaliyyət göstərən şirkətlərin uzunmüddətli iqtisadi maraqları ilə bağlıdır.

Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri üzrə danışıqlar prosesi üçün başlıca təkan 1998-ci il oktyabrın 29-da Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan və Özbəkistan Prezidentlərinin, Amerika Birləşmiş Ştatlarının energetika nazirinin imzaladıqları Ankara bəyannaməsi oldu. Təbii ki, danışıqların gedişinə üç ölkənin ərazisindən keçən layihənin özünün nadirliyi, vahid qanunvericilik, hüquqi, vergi, gömrük və digər norma və qaydaların hazırlanması təsir göstərirdi. Lakin buna baxmayaraq, bu gün inamla demək olar ki, danışıqlar prosesi başa çatmaq üzrədir və yaxın vaxtlarda sazişlər paketi imzalanacaqdır.

Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri kimi genişmiqyaslı layihənin həyata keçirilməsi bir çox illər tələb etsə də, mən əminəm ki, bu neft kəmərinin və Ceyhanda Azərbaycan nefti üçün yeni ixrac terminalının istismara verilməsi üzrə təntənəli mərasimə bu layihənin təşəbbüskarı, bu layihənin banisi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev rəhbərlik edəcəkdir.

Mən bizə inanan, Azərbaycana və onun gələcəyinə inanan xarici neft şirkətlərinin birgə layihələrimizin həyata keçirilməsində oynadıqları rolunu xüsusilə qeyd etmək istərdim. Bu şirkətlər vahid məqsəd, vahid rifah naminə özləri ilə Azərbaycana yalnız sərmayələr, yeni texnologiyalar deyil, həm də özlərinin idarəetmə təcrübələrini, ətraf mühitin mühafizəsinə, işçi heyətinin təhlükəsizliyinə öz ehtiyatlı münasibətlərini, müxtəlif millətlərə, müxtəlif dini etiqadlara və mədəniyyətə malik olan insanların əməkdaşlığının təşkili təcrübələrini gətirdilər. Biz onların ümumi işimizə verdikləri faydanı yüksək qiymətləndiririk və bunun üçün onlara minnətdarıq.

Beləliklə, "Əsrin müqaviləsi" Azərbaycana nə vermişdir və gələcəkdə bizi nə gözləyir? Bu gün yalnız "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində sərmayələrin həcmi 2 milyard dollar təşkil edir. Digər müqavilələr üzrə sərmayələr də nəzərə alınmaqla, bu rəqəm 3 milyard dollara yaxındır. Adambaşına düşən xarici sərmayələrə görə Azərbaycan Sovet İttifaqının keçmiş respublikaları içərisində birinci yeri tutur və bir çox Şərqi Avropa ölkələrini ötüb keçir. İmzalanmış 19 müqavilə çərçivəsində birbaşa sərmayələrin gözlənilən həcmi 60 milyard dollar təşkil edir.

Müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş xüsusi bəndə əsasən, xarici mütəxəssislərlə müqayisədə Azərbaycan mütəxəssislərinin faiz nisbəti ildən-ilə artacaqdır. Yalnız neft əməliyyat şirkətlərində prezidentlər və vitse-prezidentlər, şöbə rəisləri, mühəndislər, maliyyəçilər, mühasiblər və digər vəzifələrdə 2 mindən artıq Azərbaycan vətəndaşı çalışır və onların orta aylıq əmək haqqı, bütün vergilər çıxıldıqdan sonra, 750 dollar təşkil edir. Neft əməliyyat şirkətləri üçün xidmətlər göstərən şirkətlərdə 10 minədək Azərbaycan vətəndaşı çalışır. Əgər neft müqavilələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı nəqliyyat, mehmanxana, ticarət, tikinti, məişət və s. kimi sahələrdə yaradılmış yeni iş yerlərini də nəzərə alsaq, yeni iş yerlərinin ümumi sayı 30 minə ötüb keçibdir.

Qeyd etmək vacibdir ki, bu insanlar yeni bilik, yeni təcrübə qazanır, qabaqcıl texnologiyalara yiyələnir, dünya səviyyəli mütəxəssislərə çevrilirlər. Azərbaycan işçi heyətinin təhsili daim diqqət mərkəzindədir. Minlərlə gənc mütəxəssisimiz xaricdə və xarici şirkətlərin Azərbaycanda təşkil etdikləri kurslarda təhsil almışlar.

Ətraf mühitin mühafizəsi ən yüksək səviyyədə təmin olunur. Hamıya məlumdur ki, Sovet İttifaqı dövründə ekologiya problemləri həmişə axırncı yerdə dururdu və bu, Xəzərin sənaye tullantıları ilə çirklənməsinə gətirib çıxarırdı. "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində ekologiya problemlərinə ilk növbədə diqqət yetirilir. Bəyan edə bilərik ki, hazırda Xəzərdə xarici neft şirkətləri tərəfindən Şimal dənizində və Meksika körfəzində tətbiq olunan ekologiya standartları tətbiq edilir.

Azərbaycanda çalışan xarici neft şirkətləri böyük xeyriyyə işləri görürlər: qaçqınlar üçün evlər, məktəblər və tibb məntəqələri tikir, yetim uşaqlara, müharibə əlillərinə yardım edir. Azərbaycanda idmanın inkişafına və olimpiya hərəkatına böyük kömək göstərir, mədəni tədbirlərin keçirilməsinə yardım edirlər.

Azərbaycanın tarixində ilk dəfə olaraq bizim Xəzər Gəmiqayırma Şirkəti müştərək müəssisəmiz Bakıda 170 milyon dollar dəyərində yeni özüqalxan qazma qurğusu tikir. 700-dən artıq Azərbaycan vətəndaşı bu layihənin həyata keçirilməsinə cəlb edilmişdir, indi demək olar ki, biz Xəzər bölgəsində yeni qazma qurğularının və gəmilərin tikintisi üzrə təzə sahə yaratmışıq.

Bizim fəaliyyətimizin vacib amili neft şirkətlərinin sifarişlərinin yerinə yetirilməsinə Azərbaycan müəssisə və təşkilatlarını cəlb etmək oldu. Bu təşkilatlar Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti və digər əməliyyat şirkətləri üçün 115 milyon dollar dəyərində müqavilə işlərini yerinə yetirmişlər. Neft layihələrinin həyata keçirilməsi üçün 10 müştərək müəssisə fəaliyyət göstərir. Həmin müştərək müəssisələrdə 2 mindən artıq Azərbaycan vətəndaşı çalışır. Bu müəssisələr tanınmış xarici şirkətlərlə rəqabət mübarizəsində 381 milyon dollar dəyərində müqavilə işləri almışlar.

Bonuslar və digər oxşar ödənişlər şəklində Azərbaycan artıq 700 milyon dollar almışdır. 1999-cu ilin sonunadək gözlənilən ödənişlər də nəzərə alınmaqla, bu məbləğ 815 milyon dolları ötəkdir. Vergilər, icarə haqları, boru kəməri tarifləri, pensiya və digər sosial fondlara ödənişlər şəklində Azərbaycan əlavə olaraq 154 milyon dollar almışdır. Beləliklə, 1999-cu il sentyabrın 1-dək bonuslar, vergi və digər ödənişlər şəklində Azərbaycan 855 milyon dollar və ya 3 trilyon 400 milyard manat almışdır. Müqayisə üçün deyim ki, ölkənin illik büdcəsi 3 trilyon 900 milyard manata bərabərdir.

Gələcək ildən etibarən Azərbaycan "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" yataqlarından mənfəət nefti almağa başlayacaqdır. Bu mənfəət neftinin satışından ölkənin xalis büdcə gəliri 2000-ci ildə 100-150 milyon dollar təşkil edəcəkdir. Yaxın illərdə bu məbləğ 300, 500, 700 milyon dollara qədər artacaqdır, 2005-ci ildən sonra isə ildə 1 milyard dolları ötəkdir.

Beləliklə, yalnız "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" yataqları üzrə 2000-2005-ci illər üçün Azərbaycanın alacağı mənfəət neftinin və təbii səmt qazının ümumi dəyəri 1 milyard 700 milyon dollara yaxın, 2010-cu ilədək isə 11 milyard dollardan artıq olacaqdır.

2003-cü ildə Biz "Şahdəniz" yatağından ildə 2-3 milyard kubmetr həcmində qaz hasilatına başlamağı və 2005-ci ildə yalnız bu yataqdan qaz hasilatının illik səviyyəsini 8 milyard kubmetrə, 2006-cı ildə isə 16 milyard kubmetrə çatdırmağı planlaşdırırıq.

2010-cu ildə neft müqavilələrinin həyata keçirilməsi çərçivəsində neft hasilatının ümumi həcmi ildə 60 milyon tona, təbii qaz hasilatı isə ildə 30 milyard kubmetrə çata bilər. Müvafiq olaraq Azərbaycanın gəlirləri də artacaq və bu, yaxın illərdə bir çox sosial problemləri həll etməyə, xalqımızın rifahını yüksəltməyə, ölkənin bütün vətəndaşlarını layiqli işlə, təhsillə, tibbi və sosial zəmanətlə təmin etməyə, uğurla fəaliyyət göstərən bazar iqtisadiyyatı, inkişaf etmiş və demokratik ölkəyə çevirməyə imkan verəcəkdir.

Azərbaycanın imici dünya ictimaiyyətinin gözündə xeyli yüksəlmişdir. Azərbaycan əməli işlərlə sübut etdi ki, dünya birliyində öz layiqli yerini tutan etibarlı, sabit tərəfdaşdır. Dünyada heç bir dövlətə, xüsusilə də gənc dövlətə Ağ evdə, Yelisey sarayında, Kremlə, Dauninq-stritdə kommersiya xarakterli müqavilələr imzalamaq nəsb olmamışdır. Yalnız Azərbaycan bu şərəfə layiq görülmüşdür. Bu, Azərbaycana və ilk növbədə onun lideri Heydər Əliyevə böyük hörmətin təzahürüdür.

Beləliklə, Heydər Əliyevin neft strategiyasını ardıcıl həyata keçirərək Azərbaycan böyük iqtisadi, siyasi və coğrafi-strateji uğurlara nail olmuşdur.

Gələcəkdə isə bu uğurlar daha da artacaqdır. Azərbaycan artıq indi bölgənin coğrafi-siyasi mərkəzinə çevrilmişdir. Azərbaycanın bölgədəki və onun hüdudlarından kənardakı vəziyyətə təsiri getdikcə daha da artacaqdır. Biz həmişə hesab etmişik və hesab edirik ki, neft bizim üçün məqsəd deyil, vasitədir. Bu gün Azərbaycan xalqının firavanlığını və gələcək nəsillərin firavanlığını təmin etmək vasitəsi, yeni iş yerlərinin yaradılması üçün vasitə, gələcəkdə yalnız neft sektorundan asılı olmamaq üçün iqtisadiyyatın yeni sahələrinin yaradılmasından ötrü vasitə, Azərbaycan xalqının rifah səviyyəsinin yüksəldilməsi üçün vasitə, maaşların, təqaüdlərin və müavinətlərin artırılması üçün vasitə, ən başlıcası isə Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyinin möhkəmlənməsi üçün vasitədir. Bu gün mən tam məsuliyyətlə bəyan edirəm ki, əgər biz bütün planlarımızı

həyata keçirə bilsək, - mən buna şübhə etmirəm, - yaxın gələcəkdə Azərbaycan ən yüksək həyat səviyyəli ölkələrdən birinə çevriləcəkdir.

Bu gün Biz bu saraya təntənəli mərasimə toplaşmışıq. Bu, "Əsrin müqaviləsi"nin təntənəsidir. Bu, Heydər Əliyevin neft strategiyasının təntənəsidir. Bu, müstəqil Azərbaycan dövlətinin xarici və daxili siyasətinin təntənəsidir. Budur "Əsrin müqaviləsi", budur Heydər Əliyevin neft strategiyası!

Uzunömürlü sərgi

1994-cü il mayın 24-də Bakıda ilk dəfə neft-qaz sərgisi keçirildi. Həmin tədbir bizim üçün bir neçə səbəbdən mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Onlardan ən başlıcası isə budur ki, sərgidə ümummilli lider Heydər Əliyev iştirak və çıxış etmişdi.

Ötən illər ərzində sərgi məkan və mahiyyətini dəyişməyib. Onun əhatə dairəsi genişlənib, əhəmiyyəti artıb və buna uyğun olaraq adı da təkmilləşib. İlk dəfə keçiriləndə o, "Xəzər dənizində neft-qaz hasilatına dair sərgi" adlanırdı. İndi isə "Beynəlxalq Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası sərgisi" kimi tanınır. Üstəlik, hər il sərgi ilə yanaşı, eyni adlı konfrans da keçirilir.

Xəzər neft-qaz sərgisinin də müəllifi ümummilli lider Heydər Əliyevdir. Çünki 1994-cü ildə mövcud olan şəraitdə belə bir tədbirin baş tutması yalnız ulu öndərin dünyadakı nüfuzu, fəvqəladə təşkilatçılığı və sonsuz qətiyyətinin nəticəsi idi. O zaman qonşu respublikanın Azərbaycana qarşı apardığı müharibədə təzəcə atəşkəs elan olunmuşdu. Ölkədə iqtisadi böhran hökm sürürdü. Bir sözlə, Azərbaycan çox ağır günlərini yaşayırdı.

Ölkə Prezidenti İlham Əliyev həmin günlərlə bağlı deyib: "Ümumiyyətlə, o vaxt Azərbaycan dünyada çox riskli bir ölkə kimi tanınırdı. Ancaq sərginin təşkilatçılarının səyləri nəticəsində və Prezident Heydər Əliyevin dəstəyi ilə həmin sərgi baş tutdu və xatırlayıram ki, çox uğurla keçdi. Azərbaycana gəlmiş xarici şirkətlər ölkəmizə olan maraqlarını burada ifadə etdilər. Azərbaycana öz inamlarını bildirdilər və beləliklə, Azərbaycanda böyük neft şirkətlərinin iştirakı ilə beynəlxalq bir tədbir keçirildi".

Sərginin qədəmləri uğurlu oldu. İndi həmin tədbiri "Əsrin müqaviləsi"nin müjdəçisi adlandıranlar heç də yanılmırlar. Çünki onda Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarının tammiqyaslı işlənməsi üçün sazişin imzalanmasına cəmi bir neçə ay qalırdı. Amma bu barədə hələ qəti bir söz demək mümkün deyildi. Hələ danışıqlar gedirdi. Sərginin keçirilməsi həmin qlobal müqavilənin imzalanmasına dəstək verdi, yol açdı. Növbəti illərdə keçirilən sərgilər də əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq üçün yeni-yeni körpülər saldı. Həmin tədbirlərdə neçə-neçə layihələr üçün ideyalar yarandı.

İlk sərgiyə 20 ölkəni təmsil edən 180 şirkət gəlmişdi. Sərgidə Azərbaycanın da neft sənayesi öz əksini tapmışdı. Ümummilli lider Heydər Əliyevin xarici qonaqlarla səmimi görüşləri oldu. Ulu öndər tədbirdəki çıxışında ölkəmizin neft sənayesinin keçdiyi şərəfli yoldan bəhs etdi, onun yeni mərhələ qarşısında olduğunu vurğuladı. Çıxışda deyirdi ki, həmin vaxtadək Azərbaycanda 1 milyard 300 milyon tondan çox neft və külli miqdarda qaz çıxarılıb. Bununla belə, ölkənin yenə də böyük neft və qaz yataqları var. Dünya təcrübəsində dənizdə neft çıxarılmasına ilk dəfə Azərbaycanda başlanıb. Xüsusilə son onilliklərdə neft və qaz yataqlarında yeni texnika və texnologiyadan istifadə istiqamətində böyük işlər görülüb. Ümumiyyətlə, ötən dövr ərzində əldə edilən böyük nailiyyətlər, zəngin təcrübə gələcək işlər üçün çox yaxşı bünövrədir.

Ulu öndər çıxışında onu da bildirmişdi ki, "neftçi olmaq Azərbaycanda ən şərəfli peşə sayılır". Neftçilərimizin təcrübəsindən istifadə etmək üçün səylər birləşdirilməlidir. Azərbaycan xalqı yeraltı sərvətlərindən müstəqil şəkildə, ölkənin mənafeyinə uyğun istifadə olunmasına imkan verəcək. Bununla yanaşı, dünyanın, xüsusilə Qərbi ölkələrinin iri neft şirkətlərinin Azərbaycan neftinə böyük marağı əməkdaşlığın zəruriliyini şərtləndirir. Siyasi və iqtisadi əməkdaşlıq bu prinsip üzərində inkişaf edəcək.

Ulu öndər özünəməxsus qətiyyət və nikbinliklə nəzərdə tutulan böyük işlərin uğurlar gətirəcəyini bildirirdi: "Bu tarixdən böyük fəxrlə danışmaqla, Azərbaycan neftçilərinin bir çox nəsillərinin əməyini yüksək qiymətləndirməklə yanaşı, bu gün eyni zamanda qeyd edirəm ki, indi ölkəmizin neft sənayesinin inkişafında yeni mərhələ açılır. Bu mərhələ Xəzər dənizində neft və qaz yataqlarının işlənməsində Qərbin iri neft şirkətlərinin fəal iştirakı ilə bağlıdır. Əmin edirəm ki, Azərbaycan neftçiləri sizin layiqli tərəfdaşınız olacaq. Ümidvaram ki, Azərbaycana gələn Qərbin neft şirkətləri ölkəmizin neft və qaz sənayesinin bütün tarixi ərzində əldə olunmuş nailiyyətləri həmişə yüksək qiymətləndirəcəklər".

İlk sərgidən keçən dövr ərzində neçə-neçə qlobal layihələr reallaşdı. Lakin dünyada Azərbaycana maraq azalmayıb. Bu isə onu göstərir ki, ölkəmiz neft aləmində öz mövqelərini əldən vermir.

İndi Azərbaycan XVIII beynəlxalq neft-qaz sərgisinə ev sahibliyi etməyə hazırlaşır. Bu da sərginin gərəkli tədbir olduğunu, ümumiyyətlə isə, Azərbaycanın neft strategiyasının düzgün seçildiyini təsdiqləyən faktır. Zəngin enerji ehtiyatlarına və əlverişli tranzit imkanlarına malik olan ölkəmiz regional əməkdaşlıq məsələlərində həmişə konstruktiv rol oynayaraq Avropa və Asiya məkanında etibarlı tərəfdaşa çevrilib. Enerji sektorunda aparılan şaxələndirmə siyasəti, mövcud boru kəmərləri şəbəkəsi dünyada enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasına xidmət edir.

Birinci neft-qaz sərgisindən başlanan yol Azərbaycanı mötəbər enerji sammitlərində fəal iştirak etmək, yeni strateji meqalayihələrə qoşulmaq perspektivinə qovuşdurur.

Xəzər neft-qaz sərgisi ildən-ilə iştirakçılarının sayını artırır, pavilyonlarını genişləndirir, ekspozisiyalarını zənginləşdirir. Əvvəlki 17 sərgidə

70-dən artıq ölkənin 5000-dən çox şirkəti iştirak edib. Elə şirkətlər var ki, onlar sərgilərin hamısının, yaxud əksəriyyətinin iştirakçısı olub. Böyük Britaniyanın bp, Rusiyanın "LUKOyl", Norveçin "Statoyl", Fransanın "Total", Türkiyənin TPAO şirkətlərini buna misal göstərmək olar. Keçən il sərgi yeni bir məkanda - təzəcə inşa edilmiş "Baku Expo Center" mərkəzində keçirildi. Burada 25 ölkənin təxminən 280 şirkəti təmsil olundu. Sərginin ekspozisiya sahəsi 15 faiz artırıldı. Onun 40 faizdən çoxunu dünyanın nüfuzlu şirkətləri tutmuşdu.

Təsadüfi deyil ki, hər il sərginin açılışı münasibətilə Prezident İlham Əliyevə bir çox ölkələrin başçıları, dünyanın tanınmış insanları təbriklər göndərirlər. Keçən il ABŞ-ın dövlət katibi Hillari Klinton sərginin açılışı münasibətilə dövlətimizin başçısına göndərdiyi təbrik məktubunda yazırdı: "Ölkəniz dünya bazarlarında mühüm və etibarlı enerji təchizatçısı kimi tanınır. Azərbaycan ticarət və sərmayə vasitəsilə insanları birləşdirmək arzusunun həyata keçirilməklə enerji resurslarından səmərəli şəkildə istifadə edən ölkə nümunəsidir. Ölkənizin öz resurslarını düşünülmüş formada hasil etmək səyləri minlərlə Azərbaycan vətəndaşı üçün iş yerlərinin açılması və sürətli iqtisadi tərəqqi ilə nəticələndi. Bu işə öz növbəsində, ölkənizin müstəqilliyini möhkəmləndirdi. Regional qonşularınız, o cümlədən Gürcüstan və Türkiyə ilə sıx işləyərək Azərbaycan Şərqi-Qərbi enerji dəhlizini, eləcə də Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft və Cənubi Qafqaz qaz boru kəmərlərinin inşasını uğurla başa çatdırdı. Bu layihələr işə sadiqlik və əməkdaşlıq nəticəsində əldə olunanları nümayiş etdirir".

İki həftədən sonra Bakıda XVIII neft-qaz sərgisi öz işinə başlayacaq. Bu uzunömürlü sərgi yeni əməkdaşlıq yolları açır, dostluq körpüləri salır. Başqa sözlə desək, ulu öndərin uzaqgörənliklə təməlini qoyduğu bu tədbir də Azərbaycana fayda gətirir.

Flora SADIQLI.

“Azərbaycan”.-2011.-24 may.-N 111.-S.2.

“Əsrin müqaviləsi”nin müjdəçisi

1994-cü il mayın 24-də Bakıda ilk beynəlxalq neft-qaz sərgisi keçirilib

11 gündən sonra Bakıdakı "EXPOCENTER" yenidən öz qapılarını beynəlxalq Xəzər neft və qaz, neftayırma və neft kimyası sərgisinin keçirilməsi üçün açacaq. Bu, sayca 20-ci, yubiley sərgisi olacaq.

Ötən illər ərzində nüfuzu artan, əhatə dairəsi genişlənən, iştirakçılarının sayı çoxalan bu beynəlxalq tədbirin öz ünvanını dəyişməyərək məhz Azərbaycanda keçirilməsinin bir sıra səbəbləri var. Onlardan ən başlıcası budur ki, həmin sərginin təşəbbüskarı və təşkilatçısı ulu öndər Heydər Əliyev olub.

Təmali 1994-cü il mayın 24-də ümummilli lider tərəfindən qoyulmuş sərgi artıq hər il təxminən eyni vaxtda keçirilən ənənəvi tədbirə çevrilib. İlk dəfə reallaşanda o, "Xəzər dənizində neft-qaz hasilatına dair sərgi" adlanırdı. İndi sərgi əhatə etdiyi sahələrə uyğun olaraq adını da dəyişib. Üstəlik, hər il sərgi ilə yanaşı, eyni adlı konfrans da keçirilir.

Sərgi və konfrans Azərbaycan dövlətindən, burada fəaliyyət göstərən qurumlardan və beynəlxalq şirkətlərdən daim dəstək alır. Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin hər dəfə tədbirin açılışında iştirakı, ekspozisiyalarla tanış olması sərgi-konfransın əhəmiyyətini bir daha təsdiqləyir. Keçən il iyunun 5-də 19-cu sərginin açılışında çıxış edərək dövlət başçısı demişdir: "Buraya gələrkən mən birinci sərgini xatırlayırdım. O sərgi 1994-cü ildə təşkil edilmişdi. Birinci sərginin Azərbaycanın nəinki neft-qaz sənayesində, ümumi inkişafında çox böyük rolu olmuşdur. Çünki Azərbaycan gənc müstəqil dövlət idi. Dünyaya hələ özünü tanıtdıra bilməmişdi. Azərbaycanın zəngin neft-qaz yataqları haqqında, əlbəttə ki, mütəxəssis dairələrində bilgilər var idi. Ancaq geniş biznes dairələri bundan xəbərsiz idi. Məhz sərginin 1994-cü ildə keçirilməsi ilə Azərbaycanın imkanları, xüsusilə neft sektorundakı imkanları dünyaya təqdim edildi. Azərbaycana çox böyük maraq göstərilməyə başlandı. Təsədüfi deyildir ki, sərgidən bir neçə ay sonra "Əsrin kontraktı" imzalanmışdır ki, bu gün biz hamımız onun nəticələrini görməkdəyik".

İndi həmin tədbiri "Əsrin müqaviləsi"nin müjdəçisi adlandıranlar heç də yanılmırlar. Çünki o zaman Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarının tammiqyaslı işlənməsi üçün sazişin imzalanmasına cəmi bir neçə ay qalırdı. Amma bu bərədə qəti bir söz demək mümkün deyildi. Hələ danışıqlar gedirdi. Sərginin keçirilməsi məhz həmin global müqavilənin imzalanmasına dəstək verdi, bir növ yol açdı. Növbəti illərdə keçirilən sərgilər də əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq üçün yeni-yeni körpülər saldı. Həmin tədbirlərdə neçə-neçə layihələr üçün ideyalar yarandı.

İlk sərqiye 20 ölkəni təmsil edən 180 şirkət gəlmişdi. Burada, həmçinin Azərbaycanın neft sənayesi öz əksini tapmışdı. Ümummilli lider Heydər Əliyevin xarici qonaqlarla səmimi görüşləri oldu. Ulu öndər tədbirdəki çıxışında ölkəmizin neft sənayesinin keçdiyi şərəfli yoldan bəhs etdi, onun yeni mərhələ qarşısında olduğunu vurğuladı. Çıxışda deyirdi ki, həmin vaxtadək Azərbaycanda 1 milyard 300 milyon tondan çox neft və külli miqdarda qaz çıxarılıb. Bununla belə, ölkənin yenə də böyük neft və qaz yataqları var. Dünya təcrübəsində dənizdə neft çıxarılmasına ilk dəfə Azərbaycanda başlanıb. Xüsusilə son onilliklərdə neft və qaz yataqlarında yeni texnika və texnologiyadan istifadə istiqamətində böyük işlər görülüb. Ümumiyyətlə, ötən dövr ərzində əldə edilən böyük nailiyyətlər, zəngin təcrübə gələcək işlər üçün çox yaxşı bünövrədir.

Ulu öndər çıxışında, həmçinin bildirirdi ki, neftçi olmaq Azərbaycanda ən şərəfli peşə sayılır. Neftçilərimizin təcrübəsindən istifadə etmək üçün səylər birləşdirilməlidir. Azərbaycan xalqı yeraltı sərvətlərindən müstəqil şəkildə, ölkənin mənafeyinə uyğun istifadə olunmasına imkan verəcək. Bununla yanaşı, dünyanın, xüsusilə Qərb ölkələrinin iri neft şirkətlərinin Azərbaycan neftinə böyük marağı əməkdaşlığın zəruriliyini şərtləndirir. Siyasi və iqtisadi əməkdaşlıq bu prinsip üzərində inkişaf edəcək.

Ulu öndər özünə məxsus qətiyyət və nikbinliklə nəzərdə tutulan böyük işlərin uğurlar gətirəcəyini söyləyirdi: "Bu tarixdən böyük fəxrlə danışmaqla, Azərbaycan neftçilərinin bir çox nəsillərinin əməyini yüksək qiymətləndirməklə yanaşı, bu gün eyni zamanda qeyd edirəm ki, indi ölkəmizin neft sənayesinin inkişafında yeni mərhələ açılır. Bu mərhələ Xəzər dənizində neft və qaz yataqlarının işlənməsində Qərbin iri neft şirkətlərinin fəal iştirakı ilə bağlıdır. Əmin edirəm ki, Azərbaycan neftçiləri sizin layiqli tərəfdaşınız olacaq. Ümidvaram ki, Azərbaycana gələn Qərbin neft şirkətləri ölkəmizin neft və qaz sənayesinin bütün tarixi ərzində əldə olunmuş nailiyyətləri həmişə yüksək qiymətləndirəcəklər".

Xarici şirkətlər Azərbaycana bu gün də həvəslə gəlirlər. Həm sözügedən ənənəvi tədbirdə iştirak etməyə, həm də ümumiyyətlə, yeni neft-qaz layihələrində tərəfdaşlıq etməyə. Sərginin təşkilatçısı olan "İteca Caspian" şirkətinin verdiyi məlumata görə, builki ekspozisiya meydançalarının əsas hissəsini tədbirin daimi iştirakçıları olan tanınmış şirkətlər tutub. Bunlar isə çoxdur. Məsələn, Böyük Britaniyanın BP, Norveçin "Statoyl",

Fransanın "Total", Türkiyənin TPAO şirkətləri və başqaları. Bu il "Jumeirah Bilgah Beach" hotelində keçiriləcək konfransda 500 nəfərdən çox nümayəndənin iştirakı gözlənilir.

İlk sərğidən keçən dövr ərzində neçə-neçə qlobal layihələr reallaşmış. Lakin dünyada Azərbaycana maraq azalmayıb. Bu isə onu göstərir ki, ölkəmiz neft aləmində öz mövqelərini əldən vermir. İndi Azərbaycan 20-ci beynəlxalq neft-qaz sərğisinə ev sahibliyi edir. Bu da onun gərəkli tədbir olduğunu, ümumiyyətlə isə Azərbaycanın neft strategiyasının düzgün seçildiyini təsdiqləyən faktır. Zəngin enerji ehtiyatlarına və əlverişli tranzit imkanlarına malik olan ölkəmiz regional əməkdaşlıq məsələlərində həmişə konstruktiv rol oynayaraq Avropa və Asiya məkanında etibarlı tərəfdaşa çevrilib. Enerji sektorunda aparılan şaxələndirmə siyasəti, mövcud boru kəmərləri şəbəkəsi dünyada enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasına xidmət edir.

Birinci neft-qaz sərğisindən başlanan yol Azərbaycanı mötəbər enerji sammitlərində fəal iştirak etmək, yeni strateji meqalayihələrə qoşulmaq perspektivinə qovuşdurur.

Flora SADIQLI

“Azərbaycan”.-2013.-24 may.-N 112.-S.6.

Bakıda XXI Beynəlxalq Xəzər neft və qaz konfransı öz işinə başlamışdır

İyunun 4-də “JW Marriott Absheron Baku” otelində XXI Beynəlxalq Xəzər neft və qaz (“Caspian Oil & Gas”) konfransı öz işinə başlamışdır. Xəzəryanı regionun energetika sektorunun ən böyük tədbiri olan “Caspian Oil and Gas” sərgisi çərçivəsində keçirilən konfransı Azərbaycan Respublikasının energetika naziri Natiq Əliyev və “İTE Group Plc” şirkətinin baş müşaviri Endryu Vud açmışlar.

“Avrasiyanın enerji təminatı təhlükəsizliyində Azərbaycanın rolu” adlı plenar sessiyada məruzə ilə çıxış edən energetika naziri N.Əliyev ölkəmizin neft-qaz siyasətindən danışmış, reallaşdırılan beynəlxalq layihələr barədə məlumat vermişdir.

N.Əliyev bildirmişdir ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda beynəlxalq neft şirkətləri konsorsiumu ilə imzalanmış “Azəri”, “Çıraq”, “Günəşli” yataqlarının kəşfiyyatı və işlənilməsi üzrə “Əsrin müqaviləsi”nin 20 illik yubileyi bu il təntənəli qeyd ediləcəkdir. Builki konfransın da “Əsrin müqaviləsi”nin 20 illik yubileyinə həsr olunması olduqca əlamətdar hadisədir. Bununla bağlı konfransda xüsusi iclas keçiriləcək və bu iclasda iştirakçılar “Əsrin müqaviləsi”nin tarixi, həyata keçirilməsi və uğurları ilə tanış ola biləcəklər.

Azərbaycanın təşəbbüsü ilə reallaşan beynəlxalq layihələrdən danışan energetika naziri Trans-Anadolu qaz boru kəmərinin (TANAP) əhəmiyyətini vurğulayaraq, ölkəmizin regionun enerji mənzərəsini dəyişəcək irimiqyaslı layihələri həyata keçirmək iqtidarında olduğunu demişdir. Bildirmişdir ki, Azərbaycan artıq özünün enerji təhlükəsizliyini təmin etmişdir. Reallaşdırılmaqda olan TANAP, TAP, “Şahdəniz-2” layihələri Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında mühüm rol oynayır.

Vurğulanmışdır ki, ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən təməli qoyulmuş neft strategiyası bu gün də uğurla davam etdirilir. Azərbaycanda həyata keçirilən sosial-iqtisadi siyasət nəticəsində ölkədə makroiqtisadi sabitlik, davamlı və dayanıqlı iqtisadi inkişaf təmin olunmuş, əlverişli biznes və investisiya mühiti yaradılmışdır.

Sessiyada Litvanın energetika naziri Yaroslav Neveroviç çıxış edərək, Azərbaycanın neft-qaz ehtiyatlarının Avropanın enerji təhlükəsizliyindəki əhəmiyyətindən danışmışdır.

Y.Neveroviç demişdir ki, Azərbaycan etibarlı tərəfdaşdır: “Əminəm ki, Azərbaycan ilə əməkdaşlığımız enerji resurslarının, o cümlədən təbii qazın nəqlində Avropa İttifaqındakı məqsədlərimizə çatmaqda çox əhəmiyyətli olacaqdır”.

Nazir Litva ilə Azərbaycan arasında uğurlu iqtisadi münasibətlərin mövcudluğunu vurğulayaraq, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində, xüsusilə də energetika sahəsində əməkdaşlıq üçün böyük imkanların olduğunu bildirmişdir.

“Azərbaycanın beynəlxalq enerji bazarında oynadığı rol bu gün xüsusilə önəmlidir”, - deyən Böyük Britaniya parlamentinin üzvü, bu ölkənin Baş nazirinin Azərbaycan, Qazaxıstan və Türkmənistanda ticarət məsələləri üzrə elçisi Çarlz Hendri ölkəmizin Avropanın enerji təchizatındakı əhəmiyyətindən danışmışdır. O bildirmişdir ki, etibarlı tərəfdaş olan Azərbaycanın son illər enerji mənbəyi kimi dünyadakı strateji rolu getdikcə artmaqdadır.

Qeyd edilmişdir ki, “Cənub” qaz dəhlizi Avropanın “mavi yanacaq” bazarının şaxələndirilməsində və enerji təhlükəsizliyinin artırılmasında əhəmiyyətli rola malikdir. Bu, yeni nəslin əsas layihələrindən biridir və böyük həcmdə sərmayələr yatırılır. Ötən il layihə üzrə əhəmiyyətli işlər görülmüşdür. Keçən ilin iyununda “Şahdəniz” Konsorsiumu Azərbaycan qazını Avropaya çatdırmaq üçün Trans-Adriatik boru kəməri (TAP) layihəsini seçmiş, dekabr ayında isə Bakıda “Şahdəniz-2” üzrə yekun investisiya qərarının imzalanması mərasimi keçirilmişdir.

Ç.Hendri demişdir ki, Azərbaycan Böyük Britaniya üçün yalnız enerji sahəsində deyil, digər sahələrdə də önəmli tərəfdaşdır. Biz sənaye sektorlarının şaxələndirilməsində də birgə çalışırıq. Bu gün Azərbaycanda 300-dən artıq Britaniya şirkəti təmsil olunur.

Konfransda ABŞ Dövlət Departamentinin Enerji Resursları Bürosunun baş müşaviri Daniel Stayn çıxış edərək bildirmişdir ki, Birləşmiş Ştatlar Avropanın enerji təhlükəsizliyinin etibarlı təminatında maraqlıdır. Azərbaycanın da bu sahədə rolu gündən-günə artmaqdadır. Ümumiyyətlə, Azərbaycanın önəmli aktoru olduğu dünya enerji siyasətində şaxələndirməyə və səmərəliliyə xüsusi önəm verilir.

Vurğulanmışdır ki, Azərbaycanın enerji bazarına daxil olması ilə bu sektorda canlanma yaranmışdır. “Şahdəniz-2” layihəsinin inkişafı və “Abşeron” yatağının işlənilməsi ilə əlaqədar yaranan uğurlu perspektivlər hamıya bəllidir. ABŞ etibarlı enerji təchizatçısı kimi neft-qaz infrastrukturunu şaxələndirən Azərbaycanın enerji siyasətini dəstəkləyir. Azərbaycan artıq qlobal enerji təchizatında önəmli rola malik olduğunu təsdiq etmişdir.

“Cənub” qaz dəhlizinin ABŞ-ın xarici siyasətində mühüm yer tutduğunu deyən amerikalı diplomat qeyd etmişdir ki, bizim əsas məqsədimiz enerji infrastrukturunun şaxələndirilməsi və tərəfdaş ölkələrimizin enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasıdır. ABŞ qətiyyətlə “Cənub” qaz dəhlizinin reallaşmasını alqışlayır. Azərbaycan ABŞ-ın etibarlı tərəfdaşdır və bizim hələ birgə həyata keçirəcəyimiz bir çox layihələr vardır.

Bildirilmişdir ki, Azərbaycanda, Xəzər dənizi hövzəsi ölkələrində verilən qərarlar dünyanın müxtəlif yerlərindəki proseslərə təsir edir. Təchizatda, istehlakda olan dəyişikliklər də bu regionla bağlıdır: “ABŞ Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyindəki maraqlarını bir daha ifadə edir və biz, ənənəvi tərəfdaşlarımızdan olan Azərbaycan ilə bazarın səmərəliliyi istiqamətində birgə fəaliyyət göstərməkdə maraqlıyıq”.

Türkiyənin enerji və təbii ehtiyatlar nazirinin müavini Metin Kilci bildirmişdir ki, Azərbaycan ilə Türkiyə əməkdaşlıq əlaqələrini həm Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac boru kəməri, həm də Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri vasitəsilə davam etdirirlər. BTC ilə 2 milyard barrel neft 2 min 500 tanker vasitəsilə beynəlxalq bazarlara çıxarılmışdır. Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri vasitəsilə isə Türkiyə “Şahdəniz” layihəsinin birinci mərhələsi ilə nəql olunan qazın ən böyük istehlakçısı olmuşdur.

Qeyd edilmişdir ki, Azərbaycan ilə Türkiyə bu əməkdaşlığı hazırda “Şahdəniz-2” və TANAP kimi layihələr vasitəsilə də davam etdirirlər. Vurğulanmışdır ki, TANAP layihəsi üzrə tikinti işlərinə 2015-ci ildə başlanılacaq və Türkiyəyə ilk qazın nəqli 2018-ci ilə nəzərdə tutulur. 2019-cu ildən etibarən isə təbii qaz Avropa bazarlarına çıxarılaçaqdır.

Bildirilmişdir ki, TANAP layihəsi üzrə mayın 30-da bir neçə saziş imzalanmışdır. Bu sazişlərə “TPAO” (“Türkiyə Petrolleri Anonim Ortaklığı”) şirkəti ilə “Total” şirkəti arasında alqı-satqı, “Botaş” şirkəti və ARDNŞ arasında TANAP-ın hissələrinin alqı-satqısı, “Botaş” və TANAP arasında qaz daşınması müqavilələri və Türkiyə ilə Azərbaycan arasında TANAP ilə bağlı razılaşma protokolu daxildir. Bu sazişlərin imzalanmasından sonra “TPAO” bə-dən sonra “Şahdəniz” yatağında ikinci ən böyük səhmdar olmuşdur. “Botaş” isə TANAP layihəsində ARDNŞ-dən sonra ikinci səhmdar olacaqdır.

Vurğulanmışdır ki, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında münasibətlər təkə boru kəmərləri ilə məhdudlaşmır. Yeni İpək Yolunun yaradılması, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin və “Star” neft emalı zavodunun tikintisi bu əməkdaşlığın bariz nümunələridir.

Sonra konfrans çərçivəsində “Əsrin müqaviləsi”nin həyata keçirilməsində beynəlxalq tərəfdaşlıq mövzusunda həsr olunan ikinci plenar sessiya keçirilmişdir.

Sessiyada məruzə ilə çıxış edən ARDNŞ-in prezidenti Rövnaq Abdullayev qeyd etmişdir ki, bu gün Azərbaycan sosial-iqtisadi inkişaf tempinə görə dünyada öncül yerlərdədir. Ölkə həyatının bütün sahələrində misilsiz yüksəliş göz qabağındadır. Bu nailiyyətlərin təməli isə 1994-cü il sentyabrın 20-də qoyulmuşdur. İyirmi il əvvəl xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev daxili və xarici müqavimətlərə baxmayaraq, 11 transmilli neft şirkəti ilə “Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinisulu hissəsinin birgə işlənilməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında” sazişin imzalanmasına nail olmuşdur. Beləliklə, dünya bazarına yeni mənbədən yüksək keyfiyyətli əlavə neftin çıxarılması ilə Xəzər dənizində beynəlxalq əməkdaşlığın bünövrəsi qoyulmuşdur.

R.Abdullayev qeyd etmişdir ki, sonrakı illərdə xarici tərəfdaşlarla birgə fəaliyyət dövründə şaxələndirilmiş neft-qaz kəmərləri sistemi yaradılmış, enerji sektoruna 50 milyard dollardan artıq sərmayə yatırılmış, yeni yataqlar, o cümlədən nəhəng “Şahdəniz” qaz-kondensat yatağı, “Əsrəfi”, “Qarabağ” yataqları, son illərdə “Abşeron” yatağı, habelə ARDNŞ-in daxili qüvvələri hesabına “Ümid” yatağı aşkar edilmişdir. Azərbaycan uzunmüddətli perspektiv üçün öz enerji təhlükəsizliyini tam təmin etmiş, region ölkələrindən Gürcüstan və Türkiyənin enerji təhlükəsizliyində etibarlı təchizatçı kimi mühüm rol almışdır. Yeni neft strategiyası çərçivəsində görülən işlər, qazanılan nailiyyətlər ölkə iqtisadiyyatının etibarlı təməlini daha da möhkəmləndirmiş, Azərbaycanın davamlı və dayanıqlı iqtisadi inkişafının lokomotivinə çevrilmişdir. Qeyri-neft sektoru güclənmiş, ümumi daxili məhsulda onun xüsusi çəkisi artmışdır.

Diqqətə çatdırılmışdır ki, şirkətin başlıca prioritetləri dənizdə və qurudakı yataqlarda, xüsusilə “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunda hasilatın stabilliyinin mümkün qədər uzun müddət saxlanılması və artırılması, “Şahdəniz-2” layihəsi üzrə hasilata başlanılması və qazın nəqli üçün qarşıda duran vəzifələrin operativ və yüksək keyfiyyətlə həyata keçirilməsi, istismarda olan digər qaz yataqlarının potensialından səmərəli istifadə etməklə, yeni kəşf olunmuş yataqlarda və perspektiv strukturlarda axtarış-kəşfiyyat işlərinin intensivləşdirilməsidir. Həmçinin neft emalı və neft-kimya sənayesi müəssisələrinin tələbatı uyğun modernləşdirilməsi və yeni Neft-Qaz Emalı və Neft-Kimya Kompleksi istismara buraxılanadək ölkənin tələbatının ödənilməsi, müasir neft-qaz emalı və kimya istehsalatı zəncirinin yaradılması, xaricdəki investisiya layihələrinin davam etdirilməsi və ölkə xaricində perspektivli hasilat və kəşfiyyat əməliyyatlarında fəal iştirak etmək də bu prioritetlərə daxildir.

Qeyd edilmişdir ki, ötən 20 ildə qazanılmış ən mühüm nailiyyətlərdən biri də Azərbaycanın təbii qaz ölkəsi kimi dünyanın diqqət mərkəzinə gətirilməsidir. Avropa İttifaqı ölkələrinin enerji təminatında “Şahdəniz” layihəsinin ikinci mərhələsi xüsusi aktualıq kəsb edir. Dünyanın dəniz akvatoriyalarında ən iri qaz-kondensat yataqlarından olan “Şahdəniz” yatağının ehtiyatları 1,2 trilyon kubmetr qaz və 240 milyon tondan artıq kondensat həcmindədir. İstismarda olan “Şahdəniz-1” mərhələsinin hasilat gücü ildə 9 milyard kubmetr təbii qaz təşkil edir. Yatağın işlənilməsinin ikinci mərhələsi çərçivəsində hasilatın ildə minimum 16 milyard kubmetrə çatdırılması nəzərdə tutulmuşdur.

Bildirilmişdir ki, ARDNŞ xarici tərəfdaşları ilə birlikdə yaxın və orta perspektivdə neft-qaz hasilatının sabit saxlanması və artırılması məqsədilə digər yataq və sahələrdə də məqsədyönlü işlərini davam etdirir. Mövcud layihələr üzrə görülən tədbirlər, eləcə də perspektiv strukturların potensialı nikbin proqnozlar üçün əsas verir. 2015-ci ildə ölkə üzrə qaz hasilatını laylara vurulan qaz istisna olunmaqla 20 milyard, 2025-ci ilədək isə 40 milyard kubmetrə çatdırmaq üçün böyük imkanlar vardır.

Sessiyada bp şirkətinin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə üzrə regional vitse-prezidenti Pət Drohonun “Əlamətdar 20 il”, TAP boru kəməri layihəsinin icraçı direktoru Kjetil Tunqlandın “TAP layihəsinin planlaşdırılmasında realizasiyaya doğru”, İranın Neft Nazirliyinin Avropa, Amerika və Xəzər regionu üzrə idarəsinin baş direktoru Hüseyin İsmayili Şahmirzadının “Enerji sektorunda İranın əhəmiyyəti”, “Botas” şirkətinin baş direktorunun müavini Savaş Yanığın “Enerji təhlükəsizliyi və Türkiyənin rolu” mövzularında məruzələri dinlənmişdir.

Konfransın növbəti sessiyaları isə “Xəzər regionundan neft və qaz nəqlinin şaxələndirilməsi”, həmçinin “Qazın qiyməti və uzunmüddətli müqavilələr: mühüm neft-qaz layihələrinin davamlı inkişafının təmini” mövzularına həsr olunmuşdur.

Sessiyalarda Xəzər qazının Avropa bazarlarına nəqlində Türkiyənin rolundan, boru kəmərləri sistemlərinin kompleks mühafizəsi üçün innovasiya texnologiyalarından, Xəzər regionundakı ehtiyatların nəqlinin şaxələndirilməsində Gürcüstanın rolundan, Azərbaycan qazı üçün bazarlar və onların dəyişməsindən, Trans-Xəzər kəməri ilə əlaqədar hüquqi məsələlərdən və digər mövzulardan danışılmışdır.

Çıxışlarda mühüm neft-qaz layihələrinin fəaliyyət dövrünün idarə olunması diqqətə çatdırılmış, Azərbaycanın reallaşdırdığı layihələrin Avropanın enerji təhlükəsizliyindəki mühüm əhəmiyyətindən bəhs olunmuşdur.

Sessiyalarda maraqlı fikir mübadiləsi aparılmış və iştirakçıları maraqlandıran suallar cavablandırılmışdır.

İyunun 5-də konfrans işini davam etdirəcəkdir.

“Itca Caspian” şirkəti tərəfindən təşkil olunan, 30-dan çox ölkədən 500-dən artıq nümayəndənin iştirak etdiyi konfransda müxtəlif ölkələri təmsil edən aparıcı neft-qaz mütəxəssisləri ilə təcrübə mübadiləsi və yeni işgüzar əlaqələr qurmaq imkanı yaradılmışdır.

Konfransın baş sponsoru Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətidir.

“Xalq qəzeti”.-2014.-5 iyun.-N 117.-S.5.

Müstəqil Azərbaycana dünyanın diqqətini cəlb edən ilk beynəlxalq tədbir

İyunun 2-dən 5-dək Bakı şəhərində ənənəvi XXII Beynəlxalq “Xəzərneftqaz - 2015” sərgi və konfransı keçiriləcək

Natiq ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının
energetika naziri

Azərbaycanda hər il ənənəvi olaraq keçirilən növbəti Beynəlxalq Xəzər neft-qaz sərgi və konfransı iyunun 2-də Bakı Ekspo Mərkəzində öz işinə başlayacaqdır. İyirmi iki ildir ki, ardıcıl olaraq respublikamızın paytaxtında keçirilən bu mötəbər beynəlxalq tədbirdə neft-qaz hasilatı və emalı, həmçinin nəqliyyat, logistika və servis sahəsində qabaqcıl texnologiyalar nümayiş etdirilir, yeni əməkdaşlıq imkanları axtarılır.

Tədbirin önəmini artıran amillərdən biri də budur ki, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev konfransda və sərgidə şəxsən iştirak edir. Habelə, bir sıra dövlətlərin rəhbərlərinin, o cümlədən Amerika Birləşmiş Ştatları Prezidentinin, Böyük Britaniyanın Baş nazirinin beynəlxalq konfransa və sərgiyə öz təbriklərini göndərmələri artıq ənənəyə çevrilmişdir.

Keçən il iyunun 3-də Xəzər neft-qaz sərgisinin açılışında çıxış edən Prezident İlham Əliyev tədbirin əhəmiyyətindən danışarkən demişdir: “Bu gün Xəzər neft-qaz sərgisinin açılışı münasibətilə bütün Azərbaycan xalqını təbrik edirəm. Çünki bu sərgi ölkəmizin müasir həyatında çox önəmli rol oynayır. Əslində, bu sərgi müstəqil Azərbaycana dünyanın diqqətini cəlb edən birinci ən önəmli addım olmuşdur”.

Göründüyü kimi, Azərbaycanın paytaxtında artıq 22-ci dəfə reallaşan bu sərgiyə bütün dünyada böyük maraq var. Sərgidə dünyanın bir sıra ölkələrinin neft və qaz hasilatı və əməliyyatları üçün müasir avadanlıq istehsal edən şirkətləri, eləcə də elmi idarə və başqa təşkilatlar təmsil olunacaq və qabaqcıl texnologiyaların istifadəsinə və yeni münasibətlərin yaradılmasına geniş imkanlar yaranacaq. Beynəlxalq sərgidə müxtəlif ölkələrdən 320-dək şirkət və firmanın iştirak etməsi gözlənilir ki, bu da ölkəmizin neft və qaz sənayesinin bütün tarixi ərzində əldə olunmuş nailiyyətlərini yüksək qiymətləndirilməsinin əyani təzahürüdür.

Sərgi və onun gedişində keçirilməsi nəzərdə tutulan elmi konfrans çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tədbir iştirakçıları və tamaşaçıları neft-qaz hasilatı və bu prosesin texnika və texnologiyası sahəsində dünyanın iri neft şirkətlərinin əldə etdikləri təcrübə, eyni zamanda, Azərbaycanda meqalayihələrin həyata keçirilməsi və qazanılmış nailiyyətlə tanış olacaq və bu təcrübədən geniş istifadə edəcəklər. Bu sərgiyə göstərilən marağı, onun əhəmiyyətini nümayiş etdirən amillərdən biri də odur ki, burada təkcə neft şirkətlərinin işçiləri yox, həmin şirkətlərin təmsil etdiyi böyük ölkələrin dövlət nümayəndələri də tədbirin açılışına qatılacaqlar. Aldığımız məlumatlara görə, “Xəzərneftqaz - 2015” sərgisinə artan beynəlxalq marağın göstəricisi, ilk dəfə iştirak edən şirkətlərin sayının artması və xarici şirkətlərin əhatə etdikləri sahənin böyüməsidir. Bu il xarici şirkətlərin yerləşdiyi ekspozisiya sərginin ümumi sahəsinin 70,8 faizini təşkil edir. Ölkəmizdə energetika və alternativ enerji mənbələri sahəsinə artan marağın nəticəsi olaraq, bu sektoru sərgidə 30-dan artıq şirkət təmsil edəcəkdir. Xarici şirkətlərlə yanaşı, Günəş və külək enerjisinin alınması üçün müvafiq qurğular istehsal edən Azərbaycan müəssisələrinin məhsulları da nümayiş olunacaqdır.

Beynəlxalq Xəzər neft – qaz sərgi və konfransının Bakıda keçirilməsi təşəbbüsü xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən irəli sürülmüşdür. İyirmi iki ildir ki, müvəffəqiyyətlə təşkil olunan bu mötəbər tədbir regionda və daha geniş miqyasda nüfuz qazanan enerji sənayesinin ən mühüm tədbiri olmaqla yanaşı, ilk vaxtlarından etibarən Azərbaycanın və dünyanın neft-qaz sənayesi sahəsində qabaqcıl texnologiyaların nümayişi, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi, habelə sahənin inkişafının başlıca istiqamətlərinin və strateji prinsiplərinin çatdırılması baxımından səmərəli olmuşdur. Keçirilən sərgilərin müvəffəqiyyəti respublikanın iqtisadi inkişafı, Azərbaycanın və xarici ölkələrin şirkətləri arasında qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq üçün mühüm rol oynamışdır.

Sərgiyə çoxlu sayda iştirakçının gəlməsi və təmsil olunması yüksək səviyyəli regional iqtisadi inkişafa marağı təsdiqləyir və Xəzər regionunda əməkdaşlığın irəliləməsində Azərbaycanın həlledici rolunu sübut edir. Hazırda Azərbaycanda həyata keçirilən enerji layihələrini təkcə neft və qaz hasilatının artırılması baxımından yox, həm də regional əməkdaşlığın yeni mərhələsi kimi qiymətləndirmək olar ki, bu da respublikamıza yatırılan xarici sərmayələrin və investisiyaların artmasına əsas yaradır. Maraqlı odur ki, əgər keçmişdə enerji sektorunda

risklərin əksəriyyəti təbii, texniki, texnoloji risklərlə bağlı idisə, müasir dövrümüzdə onun 90 faizi siyasi və ya bazar amillərinin payına düşür. Bu cür risklərin əvvəldən nəzərə alınması, hesablanması və mümkün qədər qarşısının alınması məsələləri investisiyaların cəlb edilməsi üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bu sərgilərin ildən-ilə beynəlxalq nüfuzunun artırılmasında, mühüm nailiyyətlərin əldə olunmasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin önəmli rolu xüsusi qeyd edilməlidir. Onun sərgilərdə şəxsən iştirakı, məruzə və çıxışları, xarici dövlət nümayəndələri və şirkət rəhbərləri ilə görüşləri və danışıqları Azərbaycanın neft-qaz sənayesinin inkişafı və gələcəyi üçün olduqca böyük əhəmiyyətə malikdir.

Bu il keçirilən sərgi və konfransın iştirakçıları alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrinin istehsalına və istifadəsinə xüsusi diqqət yetirəcəklər. Enerji resurslarına olan tələbatın daim artması, karbohidrogen ehtiyatlarının məhdudluğu, enerji istehsalının qlobal iqlim proseslərinə təsiri, istehsal prosesi ilə bağlı yaranan texnologiya problemlərinin idarə edilməsindəki çətinliklər alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən və enerjiden səmərəli istifadəni zəruri etmişdir. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin məlumatına görə, alternativ və bərpa olunan enerji mənbələri hesabına 2020-ci ildə dünyanın enerji tələbatının yalnız 5,8 faizi ödəniləcək. Bununla belə, Amerika Birləşmiş Ştatları, Böyük Britaniya kimi inkişaf etmiş ölkələr 2020-ci ilədək alternativ enerjinin ümumi enerji istehlak həcmində payının 20 faizədək artırılmasına nail olmağı nəzərdə tutmuşlar. Buna görə də onlar alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrinin istifadəsinin inkişafı məqsədilə həm istehsalçı, həm də istehlakçılara daha cəlbedici şərait yaradılması üçün mövcud qanunvericilikdə ciddi dəyişikliklər qəbul edirlər.

Ölkəmizdə də bu istiqamətdə alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə üzrə Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında XXI əsrin əvvəllərində önəmli addımlar atılmışdır. Artıq respublikamızda bir sıra - külək, Günəş, bioqaz, kiçik su elektrik stansiyaları və sair layihələr həyata keçirilir və bu işlər ardıcıl olaraq davam etdiriləcəkdir. Yaxın gələcəkdə hər bir kənd, rayon alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrinin hesabına enerji ilə təmin olunacaqdır. Bu baxımdan Xəzər neft-qaz sərgisi ilə yanaşı, 5-ci “Caspian Power” – 2015 Xəzər Beynəlxalq Energetika və Alternativ Enerji sərgisinin keçirilməsi də çox aktual və məqsədyönlüdür. Ümid edirəm ki, “Caspian Power” – 2015 sərgisində təqdim olunan avadanlıq və texnologiyalar respublikada həyata keçirilən yeni energetika layihələrində təyinatı üzrə istifadə olunacaq və Azərbaycanın enerji kompleksinin müasirləşdirilməsinə kömək edəcəkdir.

Ötən müddət ərzində ölkəmiz neft siyasətində davamlı və yüksələn xətt üzrə inkişaf nümayiş etdirmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən irəli sürülmüş yeni neft strategiyası neft yataqlarımızdan səmərəli istifadə olunmasına dair dövlət siyasətinin əsas faktoruna çevrilmiş və yanacaq sənayesinin gələcək inkişafı üçün yol xəritəsi rolunu oynamışdır. Hazırda neft-qaz yataqlarının kəşfiyyatı və işlənməsi sahəsində Azərbaycanda istifadə edilən avadanlıq, texnika və texnologiya dünya standartlarına uyğun aparılır və neft sənayesinin inkişafının daha da sürətləndirilməsini təmin edir. Ölkəmizin müstəqillik dövründə qazandığı nailiyyətlər onu Xəzər — Qafqaz regionunda sürətlə inkişaf edən dünyanın neft mərkəzlərindən birinə çevirmişdir. Azərbaycan son illər müxtəlif ölkələrdə neft-qaz sənayesinə irihəcmli investisiyalar yatıraraq, dünya enerji bazarındakı nüfuzunu gücləndirməkdədir. Bakıda yeni neft-qaz emalı və neft-kimya kompleksinin yaradılması layihəsi də region üçün böyük məna kəsb edir. Hazırda da sahənin inkişafı üçün yeni infrastruktur yaradılır. Neft- qaz, neftayırma, neft-kimya və energetika sahəsinə irihəcmli investisiyaların yatırılması və müasir texnologiyaların tətbiqi nəticəsində respublikamızın dinamik inkişafının yeni mərhələsinin əsası qoyulmuşdur. Hazırda ölkəmiz öz ixrac potensialı ilə dünyanın və regionun enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində aparıcı mövqelərə malikdir. “Şahdəniz” layihəsinin işlənməsinin ikinci mərhələsi, Cənubi Qafqaz boru kəmərinin genişləndirilməsi, TANAP və TAP layihələri respublikamızın mövqeyini və qlobal tərəfdaşlığını möhkəmləndirən uğurlu addımlardır.

Bəşəriyyətin ən mühüm problemlərindən biri enerji amilidir. Hazırda dünya əhalisinin sayının 6,9 milyardan 2035-ci ildə 8,6 milyarda kimi artacağı gözlənilir. Dünya iqtisadiyyatı isə bu müddətdə ildə 3,4 faiz artmaqla inkişaf edəcək. Təsəvvür edin ki, 40 il bundan öncə Yer kürəsində yaşayan 4 milyard insan enerjinin növlərindən asılı olmayaraq, ekvivalent şəkildə ümumilikdə gündə 100 milyon barrel həcmində yanacaqdan istifadə edir. Hazırda isə 6,9 milyard insan gündə 228 milyon barrel neft ekvivalenti həcmində enerji istifadə edir. Bunlara baxmayaraq, Beynəlxalq Enerji Agentliyinin 2014-cü ildə verdiyi məlumata görə dünyada hələ də 1,3 milyard insanın elektrik enerjisindən istifadəsi imkan xaricindədir, bunların da çoxu Afrika qitəsində və Asiyada — Banqladeş, Hindistan və Pakistanda müşahidə olunur.

Başqa bir misal. Bu, dünyada avtomobillərin sayının artması ilə bağlıdır. Belə ki, bu gün avtomobillərin və maşınların sayı bir milyarda yaxınlaşır. 2030-cu ilə kimi onların sayı iki milyard olacağı gözlənilir ki, bunların da hamısının mühərrik yanacağı ilə təmin olunması problem kimi qarşıya çıxır. Məhz buna görə ölkələrin enerji təhlükəsizliyi XXI əsrin ən başlıca müzakirə edilən məsələlərindən biridir.

Hazırda dünyanın enerji mənbələri sırasında neft, qaz və kömür ilk yerləri tutur. Qarşıdakı onilliklərdə də neft və qaz əsas enerji mənbəyi kimi qalacaqdır. Əhalinin çoxalması, iqtisadiyyatın inkişafı, yeni iş yerlərinin yaradılması, yoxsulluğun aradan qaldırılması ilə əlaqədar enerji sərfi də artmaqdadır. Artan tələbatı ödəmək üçün bir yandan yeni enerji mənbələri axtarılır, digər tərəfdən mövcud mənbələrdən daha səmərəli istifadə olunması üçün tədbirlər görülür.

Konfransın əsas mövzularından biri neft, qaz və energetika sahəsində mövcud vəziyyətinin müzakirəsi və qarşıda duran problemlərin aradan qaldırılması yollarının araşdırılmasıdır. Qeyd etmək istərdim ki, 2014-cü ilin məlumatına görə, dünyada ümumi neft ehtiyatı 2239 milyard ton, qaz ehtiyatı isə 806 trilyon kubmetrdir. Neft ehtiyatlarının təqribən 70 faizi, qaz ehtiyatlarının isə 32 faizi Orta Şərq ölkələrindədir. 2014-cü ildə dünyada 4,5 milyard ton neft çıxarılmışdır ki, bunun da 30 faizi Orta Şərq ölkələrinin payına düşür. Belə bir halda neft istehlakının 28 faizi Şimali Amerikanın, 31 faizi Avropanın, 24 faizi Asiya və Avstraliyanın, qaz istehlakının isə 33 faizi Şimali Amerikanın, 45 faizi Avropanın, 9 faizi isə Asiya və Avstraliyanın payına düşür. Hesablamalara görə, enerji istehlakının artan həcmi təmin etmək üçün 2050-ci ilədək enerji sahəsinə 36 trilyon ABŞ dolları məbləğində sərmayə tələb olunur. Bu müddətədək ümumi enerjinin tələbatı azı iki dəfə artacaq, bununla bərabər, ətraf mühitə atılan zərərli maddələr isə 50 faizədək azalacaqdır.

Başqa bir mövzunun da müzakirəsi maraqlı olacaq. Bu da şist qazının dünya ehtiyatlarının perspektivləri və problemləri ilə bağlıdır. Onun gələcəkdə əsas üstünlüyü hazırda elektrik stansiyalarında elektrik enerjisinin istehsalında istifadə edilən kömürün əvəzlənməsi və neft-kimya sənayesi üçün xammal rolunun oynaması ilə bağlıdır. Lakin bu məsələlərlə bağlı hələ ki, aydın olmayan suallar ortaya çıxır, bunlar da şist qazının ehtiyatlarının dəqiq həcmi, istehsalın texniki, texnoloji, iqtisadi və kommersiya şərtləri və səmərəliliyi ilə bağlıdır.

Qlobal enerji problemlərinin həllində Azərbaycanın yaşadığımız regionda oynadığı rol çox böyükdür və gələcəkdə daha da artacaqdır. Bu gün gələcəyə nikbinliklə baxan Azərbaycanın energetika sahəsinin qarşısında mühüm vəzifələr durur. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası ölkəmizin inkişaf etmiş ölkələr səviyyəsinə yüksəldilməsini milli ideyanın başlıca hədəfi kimi qarşıya qoyur. Yaxın gələcəkdə mövcud nailiyyətlərin daha da möhkəmləndirilməsi, ümumidaxili məhsulun iki dəfə artması, adambaşına düşən ÜDM-in həcmi 13 min ABŞ dollarına çatdırılması, qeyri-neft sektorunun hərtərəfli inkişaf etdirilməsi və bunun hesabına rəqabətə davamlı və ixrac yönümlü məhsulların istehsalı kimi mühüm vəzifələr yerinə yetirilməlidir. Yaxın beşillikdə Azərbaycanda nəhəng obyektlərin genişlənməsi, istehsal güclərinin artırılması, xidmətlərin və məhsulların keyfiyyətinin dünya standartlarına çatdırılması kimi vəzifələrin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

1994-cü ildə dünyanın tanınmış şirkətləri ilə imzalanmış müqavilələrlə başlayan inkişaf yolu bu gün Azərbaycanı Avrasiyanın enerji təhlükəsizliyi üzrə etibarlı tərəfdaşa çevirmişdir. Xəzər regionunun karbohidrogen potensialı, neft və qaz hasilatı və ixracın həcmi artırılması, Şimal-Cənub və Şərq-Qərb enerji və nəql dəhlizlərinin inkişafı Aralıq və Xəzər-Qara dəniz hövzələri üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən irimiqyaslı regional layihələrin reallaşmasına xeyli dərəcədə kömək etmişdir. Bu gün dünya miqyasında əsas enerji mənbələrinə nəzarət uğrunda rəqabətin gücləndiyi bir vaxtda Azərbaycan qlobal transmilli layihələrin istər təşəbbüskarı, istərsə də icraçısı rolunu layiqincə gerçəkləşdirmişdir. Ölkəmiz özünün əlverişli coğrafi mövqeyinə, dünya miqyaslı təbii ehtiyatlarına və potensialına əsaslanaraq, Avropa dövlətləri və digər ölkələrlə, dünyanın tanınmış iqtisadi, maliyyə qurumları və şirkətləri ilə geniş əməkdaşlıq edir.

Sərginin və konfransın hazırlanmasında böyük əmək və zəhmət çəkən “ITECA” şirkətinə və Azərbaycan Ticarət-Sənaye Palatasına minnətdarlığımızı bildirir, sərginin işlədiyi günlərdə onun təşkil olunmasında çalışacaq şəxslərin hamısına uğurlar arzulayıram. Şübhəsiz, sərgidə nümayiş etdirilən texnika və texnologiyalar Azərbaycanda neft-qaz sənayesinin inkişafı və nəhəng enerji layihələrinin icrasının uğurla başa çatması üçün yeni bir addım olacaqdır. İnanıram ki, Xəzər neft və qaz sərgi və konfransı həm qlobal, həm də regional səviyyələrdə yeni əlaqələrin qurulmasına, mövcud əməkdaşlığın bundan sonra da dərinləşməsinə zəmin yaradacaq, dünyada neft-qaz sahəsindəki proseslərə töhfəsini verməklə mühüm görüş yeri olduğunu bir daha sübuta yetirəcəkdir.

“Xalq qəzeti”.-2015.-31 may.-N 115.-S.7.

“Caspian Oil & Gas” sərgisində 30 ölkəni təmsil edən 240 şirkət iştirak edəcək

İyunun 1-dən 4-dək Bakı Ekspo Mərkəzində keçiriləcək XXIII Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz “Caspian Oil & Gas” sərgisində 30 ölkəni təmsil edən 240 şirkət iştirak edəcək.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu barədə XXIII Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz “Caspian Oil & Gas” sərgi və konfransı, eləcə də 6-cı Xəzər beynəlxalq Energetika və Alternativ enerji “Caspian Power 2016” sərgisi ilə bağlı keçirilən mətbuat konfransında “Iteca Caspian” şirkətinin icraçı direktoru Fərid Məmmədov məlumat verib. Bildirilib ki, regionda neft-qaz sənayesinin əsas tədbiri və tanınmış beynəlxalq platforma olan Xəzər Neft və Qaz sərgi və konfransı hər il Xəzəryanı regionun əsas neft-qaz layihələrinin müzakirəsi və enerji təhlükəsizliyinin təmin olunması məqsədilə ən yüksək səviyyəli rəhbər işçiləri öz meydançasında bir araya gətirir. “Caspian Oil & Gas” sərgisinə Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi və SOCAR tərəfindən dəstək göstərilir.

Bu il sərgidə 30 ölkəni təmsil edən 240 şirkət iştirak edəcək və həmin ölkələr arasında Azərbaycan, Belçika, Çin, İspaniya, İtaliya, Qazaxıstan, Niderland Krallığı, Polşa, Portuqaliya və digər ölkələrin şirkətləri var. İtaliya və Almaniya sərgidə öz milli pavilyonları ilə iştirak təqdim edəcəklər. İştirakçıların ümumi sayının 15 faizini təşkil edən debütantlar arasında Böyük Britaniya, Portuqaliya, Rumıniya, ABŞ və digər ölkələri təmsil edən şirkətlər yer alır.

Tədbirin baş sponsoru qismində ənənəvi olaraq SOCAR, qızıl sponsorları qismində BP və “Petronas” şirkətləri, gümüş sponsorlar qismində isə “Bos Shelf” şirkəti çıxış edir. Digər sponsorlar arasında “Azeri M-I Drilling”, “AZFEN J.V.”, “Caspian Marine Services”, “Global Energy”, “SOCAR Polymer”, “Tekfen Construction” şirkətləri var. Sərgi və konfransın baş media tərəfdaşı qismində isə “Caspian Energy International Media Group” şirkəti çıxış edir.

İyunun 2-3-də “JW Marriott Absheron Baku” otelində keçiriləcək ənənəvi beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz “Caspian Oil & Gas” konfransında müasir dövrün reallıqları fonunda Azərbaycanın neft-qaz sənayesinin gələcək inkişafı, Avropaya enerji təchizatının təmin edilməsində Azərbaycanın rolu, təchizat əməliyyatlarının ekoloji və sənaye təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və bir sıra digər aktual mövzular müzakirə olunacaq. Konfransda 30 ölkədən 400 nəfərə yaxın nümayəndə iştirak edəcək.

Qırx nəfərdən çox natiq, o cümlədən dünyanın müxtəlif ölkələrindən aparıcı ekspertlər, dövlət strukturlarının nümayəndələri və iri neft-qaz şirkətlərinin rəhbərləri ucuz neft qiymətləri fonunda enerji resurslarının hasilatı, idarə olunması və nəqli sahəsində əsas məsələlərlə bağlı öz məruzələri ilə çıxış edəcəklər. “Avropanın enerji təchizatının təmin edilməsində Azərbaycanın rolu” mövzusunda keçiriləcək plenar sessiyada Azərbaycanın energetika naziri Natiq Əliyev iştirak edəcək. Konfransda SOCAR-ın prezidenti Rövnaq Abdullayevin, BP-nin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə üzrə regional prezidenti Qordon Birrelın, “Snam” şirkətinin baş icraçı direktoru Marko Alveranın, “Nobel Upstream”-in baş icraçı direktoru Djeremi Hakın və başqalarının məruzələri də dinlənəcək.

Bu il ilk dəfə olaraq konfransda neft-qaz layihələri üçün peşəkar mütəxəssislərin hazırlanması mövzusunda da toxunulacaq. İclas çərçivəsində mütəxəssislər kadr hazırlığı və sosial məsuliyyət xüsusunda bazar iştirakçılarının öhdəliklərini, eləcə də istedad axtarışı sistemləri, təlim proqramları və əməkdaşların daha da məhsuldar olmalarına kömək edən digər texnologiyaların işlənilməsi, hazırlanmasını, məhsuldarlığın qiymətləndirilməsi sistemlərini, kadr ehtiyatının formalaşdırılmasını və digər məsələləri müzakirə edəcəklər. Konfransın baş sponsoru qismində SOCAR, qızıl sponsorları qismində BP, “General Electrics” və “Snam”, gümüş sponsor qismində “Inpex”, bürünc sponsorları qismində isə “Caspian Geophysical”, “Dentons”, “Nobel Oil Upstream”, “SAP”, “Schlumberger”, “Statoil”, “Total” şirkətləri çıxış edir.

Sərgi və konfrans ənənəvi olaraq podratçılara sifarişçilər və həmkarlarla ünsiyyət saxlamaq, texnologiya və xidmətləri iş prosesində nümayiş etdirmək və faydalı işgüzar əlaqələr yaratmaq imkanını, habelə yeni informasiya və texnologiyalar axımını təmin etməklə yanaşı, neft-qaz sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq imkanlarını da genişləndirəcək. Sərgi və konfransın təşkilatçıları “ITE Group” və onun tərəfdaşı “Iteca Caspian” şirkətləridir.

Mətbuat konfransında qeyd edilib ki, iyunun 1-dən 4-nə kimi Bakı Ekspo Mərkəzində Xəzəryanı regionun enerji səmərəliliyi və bərpa olunan enerji sahəsində yeganə ixtisaslaşmış tədbiri olan 6-cı Xəzər beynəlxalq Energetika və Alternativ enerji “Caspian Power 2016” sərgisi də keçiriləcək. Sərginin təşkilatçıları qismində “Iteca Caspian” və onun Böyük Britaniyalı tərəfdaşı “ITE Group” şirkətləri çıxış edirlər.

Ənənəvi olaraq, “Caspian Power” sərgisi Xəzəryanı regionun neft-qaz sənayesi üzrə nəhəng tədbiri olan Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz, Neft emalı və Neft-kimya “Caspian Oil and Gas” sərgi və konfransı ilə eyni platformada keçiriləcək. Sərginin aktuallığı Azərbaycanda yeni elektrik stansiyaları və hibrid elektrik

stansiyalarının fəaliyyətə başlaması, eləcə də külək turbinləri və günəş batareyalarının quraşdırılması ilə şərtləndirilir. “Caspian Power” sərgisi Energetika Nazirliyi və Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən dəstəklənir.

Sərginin iştirakçıları arasında Azərbaycan, Belarus, Fransa, Çin, Polşa və digər ölkələrin energetika texnologiyaları üzrə aparıcı təchizatçı şirkətləri var. Sərginin ekspozisiyası çərçivəsində elektrik enerjisinin həm texniki, həm də kommersiya məqsədləri ilə uçotunun aparılması üçün avtomatlaşdırılmış sistemlər, “LED” işıqlar, günəş batareyası panelləri, işıq-diod indikatorları, işıqlandırma sistemləri, müxtəlif kabel-naqıl məhsulları, kommutasiya-paylayıcı cihazlar, habelə enerjiyə qənaət edən müasir avadanlıqlar, transformatorlar, izolyatorlar, elektrik açarları və bir sıra digər məhsullar təqdim olunur.

“Caspian Power 2016” sərgisi elektrik enerji sənayesinin aparıcı təmsilçiləri ilə görüşmək, ən son texnoloji məhsullar və elektroenergetika sahəsinin inkişaf strategiyası ilə bağlı məlumat toplamaq, yeni səmərəli və qarşılıqlı faydalı əlaqələr qurmaq və mövcud əlaqələri genişləndirmək, habelə perspektiv müqavilələr imzalamaq üçün unikal imkan yaradacaq.

Nihad Budaqov

AZƏRTAC
2016, 31 may

Bakıda “Caspian Oil&Gas 2017” və “Caspian Power 2017” sərgiləri keçirilir

Mayın 31-də Bakı Ekspo Mərkəzində Xəzəryanı regionda energetika sektorunun ən böyük tədbiri olan XXIV Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz (Caspian Oil&Gas 2017) və VII Xəzər Beynəlxalq Energetika və Alternativ Enerji “Caspian Power 2017” sərgiləri açılıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Xəzər Neft və Qaz sərgisi etibarlı işgüzar əlaqələrin qurulması, qarşılıqlı faydalı müqavilələrin imzalanması və layihələrin uğurlu icrası üçün münasib platforma kimi xidmət göstərir. Hər il bu sərgini 10 min nəfərdən çox yerli və xarici mütəxəssis ziyarət edir. Sərgiyə Azərbaycanın Energetika Nazirliyi və SOCAR tərəfindən dəstək göstərilir. Sərgi və konfransın təşkilatçıları qismində “Iteca Caspian” və “ITE Group” şirkətləri çıxış edirlər.

Sərgidə dünyanın 30 ölkəsini təmsil edən 289 şirkət iştirak edir. Onların arasında Azərbaycan, ABŞ, Belarus, Belçika, İspaniya, İtaliya, Qazaxıstan, Çin, Niderland Krallığı, Polşa, Yaponiya və digər ölkələr var. İtaliya sərgidə öz milli pavilyonu ilə iştirak edəcək. İştirakçıların ümumi sayının 15 faizini təşkil edən debütantlar arasında ABŞ, Böyük Britaniya, Rumıniya və digər ölkələri təmsil edən şirkətlər yer alır.

Ənənəvi olaraq, uzun illər ərzində sərginin platin sponsoru qismində SOCAR, qızıl sponsor – BP, gümüş sponsor – “Türkiye Petrolleri”, sərgi və konfransın baş media tərəfdaşı qismində isə “Caspian Energy International Media Group” şirkəti çıxış edir.

Şirkətlər sərgidə neft hasilatı, enerji daşıyıcılarının nəqli, neft-qaz saxlama sistemlərinin təmin edilməsi, habelə platformalar və üzən qazma qurğuları, eləcə də boruların çəkilməsi və boru xətlərinin təhlükəsizlik sistemlərinin təmin edilməsi ilə yanaşı, texniki qulluq (servis) xidmətləri üzrə avadanlıqlar, xidmətlər və innovativ texnologiyaların geniş çeşidini təqdim edirlər. Bir sıra ekspozisiyalar yanacaqın təmizlənməsi və xammaldan istifadə üçün hazır məhsulların istehsalı üzrə texnologiyalara həsr olunub. Sərgidə böyük sahəni kimya sənayesi üçün xammal təklif edən şirkətlər tutur.

“Caspian Oil&Gas” sərgisi ilə eyni meydançada “Caspian Power 2017” sərgisi də keçirilir. Bu sərgi Xəzər regionunda enerjiden səmərəli istifadə və bərpa olunan enerji sahəsində yeganə ixtisaslaşdırılmış tədbirdir. Azərbaycanın Energetika Nazirliyi və Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən dəstəklənən sərgi “ITE Group” şirkətinin energetika sahəsi üzrə keçirdiyi tədbirlər portfelinə daxildir.

Sərgidə Azərbaycan, Almaniya, Belarus, Qazaxıstan, Rusiya və Türkiyənin energetika sahəsində texnologiya təchiz edən aparıcı şirkətləri iştirak edəcək. Sərginin sponsoru qismində “STP” şirkəti çıxış edir. Sərginin ekspozisiyası çərçivəsində su və istilik elektroenergetikası, atom energetikası, eləcə də nəzarət, ölçmə, idarəetmə və avtomatik nizamlaşdırma cihazları, habelə sənaye və kommunal-məişət energetikası, enerjiyə qənaət edən texnologiyalar, radio-tezlik kəməlləri, sənaye avtomatlaşdırılması üçün kəməllər və sair təqdim olunur.

Hər iki sərgi iyunun 3-dək davam edəcək.

AZƏRTAC
2017, 31 may

Bakıda XXV Beynəlxalq “Caspian Oil and Gas” konfransı işə başlayıb

Mayın 30-da Bakıda XXV yubiley Beynəlxalq “Caspian Oil and Gas” konfransı işə başlayıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, konfransın “Dayanıqlı gələcəyin inkişafı üçün əsas faktorlar: konsepsiya və innovativlik” adlı plenar sessiyasının moderatoru “ITE Group Plc” şirkətinin baş məsləhətçisi Endryu Vud aparıcı şirkətlərin rəhbər menecerlərini, habelə sahə üzrə nazirliklərin nümayəndələrini və nüfuzlu ekspertləri vahid müzakirə ətrafında bir araya gətirən neft-qaz konfransının bu sənaye sahəsinin inkişafına dair aktual məsələlər haqqında fikir mübadiləsi üçün yaxşı imkan yaratdığını deyib.

Azərbaycanın energetika naziri Pərviz Şahbazov deyib ki, konfrans neft-qaz sahəsinin aktual mövzularının müzakirəsi üçün ənənəvi meydançadır. Neft-qaz ixracatçısı olan Azərbaycan həyata keçirdiyi qlobal əhəmiyyətli layihələr ilə regionun, eləcə də Avropa qitəsinin enerji infrastrukturunu dəyişir.

Proqnozlara əsasən neft və qaz növbəti onilliklərdə də Azərbaycan üçün mühüm mövqeyə sahib olacağını deyən nazir bildirib ki, dünyanın neft sənayesində baş verən meyillər ölkəmizin neft siyasətinə də təsirsiz ötürülməyəcək: “Azərbaycan beynəlxalq layihələrdə etibarlı tərəfdaş kimi özünü sübut edib. İndi isə həm də neftin qiymətinin tarazlaşmasına öz töhfəsini verir. Azərbaycan OPEC+ razılaşmasına erkən qoşulub və götürdüyü öhdəlikləri daim yerinə yetirib. Beləliklə, dünya bazarında qiymətlərin sabitləşməsində rolunu göstərib”.

O, Azərbaycanın neft tarixindən, “Azəri-Çıraq-Günəşli” (AÇG), “Şahdəniz” və digər yataqların əhəmiyyətindən danışaraq vurğulayıb ki, “Şəfəq-Asiman” perspektiv strukturunda, Abşeron yarımadasının dayaz sulu hissəsində kəşfiyyat işlərinin planlaşdırılması karbohidrogen ehtiyatlarının olması ilə bağlıdır. Kondensat potensialı “Şahdəniz”, “Babək”, “Ümid” strukturlarında gələcəkdə də neft hasilatının əldə olunmasına ümid verir. Bunlar bir daha ölkənin neft ehtiyatlarının, hətta XXI əsrin ikinci yarısında da tükənməyəcəyini söyləməyə əminlik yaradır.

Yaponiyanın iqtisadiyyat, ticarət və sənaye üzrə parlament nazirinin müavini Daisaku Hiraki isə deyib ki, Yaponiya şirkətləri Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəməri (BTC) və “Azəri-Çıraq-Günəşli” layihələrində səhmdardır. AÇG ilə bağlı yeni sazişin imzalanması və işlənmənin müddətinin 2050-ci ilədək uzadılması Yaponiyanın Xəzər regionu üzrə enerji strategiyası baxımından əhəmiyyət daşıyır. Bizim ölkə enerji təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi və mənbələrin şaxələndirilməsində maraqlıdır. Yaponiya Xəzər regionu ilə yaxşı əlaqələr qurub və bu, geosiyasi əhəmiyyət daşıyır. Biz Azərbaycanla Xəzərdə yeni yataqların birgə işlənməsində maraqlıyıq”.

Sessiyada çıxış edən Neft İxrac edən Ölkələr Təşkilatının (OPEC) baş katibi Məhəmməd Sanusi Barkindo bildirib: “İki ay ərzində artıq ikinci dəfədir ki, Azərbaycana səfər edirəm. Bakı neft sənayesinin beşiyi, sivilizasiyanın inkişafına təkan verən və öz inkişafı ilə seçilən bir şəhərdir. Azərbaycan neft və qaz sənayesinin sürətlə inkişaf etdiyi bir ölkədir. Bu ölkə 1994-cü ildə çox sərfəli neft müqaviləsi olan “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması ilə nüfuzlu beynəlxalq şirkətlərlə əməkdaşlığa başlayıb. Həmin vaxtdan indiyədək neft sənayesində kifayət qədər nəzərəçarpan artım müşahidə edilib. Hazırda investorlar da Azərbaycanın neft və qaz sektoruna mühüm töhfə verə biləcəyini dilə gətirir, ölkənin bu istiqamətdəki potensialını vurğulayıb”.

OPEC-in baş katibi qeyd edib ki, bu nailiyyətlər “Şahdəniz” yatağının fonunda əyanilik qazanır: “Layihənin ikinci fazası - dünən rəsmi açılışı olan Cənub Qaz Dəhlizi ən iri enerji layihələrindən biridir. Bu layihə ölkə iqtisadiyyatının inkişafına, regiona və dünyaya müsbət töhfəsini verəcək. Cənub Qaz Dəhlizi fundamental sürətdə bizim enerji landşaftımızı dəyişəcək”.

Məhəmməd Barkindo vurğulayıb ki, mart ayında Azərbaycanda səfərdə olarkən OPEC+ bəyannaməsi və gələcək əməkdaşlığın inkişafı ilə bağlı müzakirələr aparılıb: “24 müstəqil neft hasil edən ölkələrin bir araya gətirilməsi neft sənayesi sahəsində əhəmiyyətli bir hadisədir. Burada iştirak edən ölkələr arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi enerji sahəsinə verilən mühüm bir töhfədir. Bu enerji bazarında stabilliyin formalaşmasına da müsbət təsirlərini göstərir. Tarixi əməkdaşlıq bəyannaməsinin imzalanması digər neft hasil edən ölkələrlə yanaşı istehlakçıların da dəstəyinin qazanılmasına gətirib çıxarıb”.

O əlavə edib ki, Vyana sazişindən sonra OPEC-in görəcəyi əsas mühüm məsələlərdən biri də enerji bazarının yenidən balanslaşması, tədricən investisiyaların qoyulmasını həyata keçirməkdir: “Neft bazarında əminliyin bərpası da OPEC-in əsas vəzifələrindəndir. Bazarda gələcək şoklara və ekstremal dəyişikliklərə hazırlıq üçün xüsusi mexanizmlər həyata keçiriləcək və tədbirlər görülməlidir. Biz uğurlar və nailiyyətlərin fonunda uzunmüddətli perspektivlərə nəzərdən keçirməliyik. Qarşıda duran aktual çağırışlardan biri də gələcəkdə tələbata uyğun investisiyaların qoyulmasını təmin etməkdir. 2018-ci ildə neft sənayesinə sərmayələr tədricən artır. Ancaq hələ də kifayət qədər və uzunmüddətli sərmayələr qoyulmur. Neftə olan tələbatın

ödənilməsi üçün 2040-cı ilə qədər neft sənayesinə 10,4 trilyon dollar investisiyanın qoyulması tələb olunur. Bunun üçün bütün boşluqlar aradan qaldırılmalıdır. Sabit şəkildə artan tələbat tədricən ödənilməlidir. Bu çağırışlara qarşı mübarizənin yeganə yolu sıx əməkdaşlıqdan keçir”.

Qaz İxrac Edən Ölkələrin Forumunun (GECF) baş katibi Yuri Sentyurin qeyd edib ki, Azərbaycan Qaz İxrac Edən Ölkələr Forumuna müşahidəçi qismində qoşulub. Ötən müddətdə Azərbaycan GECF-in fəaliyyətinin gücləndirilməsinə öz töhfəsini verib. Azərbaycanın Qaz İxrac Edən Ölkələr Forumuna qoşulması bizim üçün mühüm idi. Çünki Azərbaycan artıq beynəlxalq təbii qaz mərkəzinə çevrilib və qlobal enerji təhlükəsizliyinə öz töhfəsini verir”.

O bildirib ki, 2040-cı ilədək təbii qaza olan tələbat artacaq və kömürün istehlakı azalacaq. Buna Avropada, eləcə də Asiyada maye qaza (LNG) olan tələbatın çoxalması əsas təsir göstərəcək. Təbii qaz neftdən sonra ikinci əsas enerji növü olacaq.

Konfransın digər sessiyalarında çıxış edən SOCAR-ın prezidenti Rövnəq Abdullayev deyib: “Bugünkü konfransda iştirak edən dünya enerji nəhənglərinin təmsilçilərinin bir çoxu neft-qaz sənayesində aparıcı rola malik olmaqla, bu sahənin sütunları sayılır və ötən müddətdə həm Azərbaycanın, həm də regionun inkişafında mühüm rol oynayıblar”.

SOCAR-ın prezidentinin sözlərinə görə, ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən 25 il əvvəl hazırlanmış enerji strategiyası Xəzər dənizi hövzəsində beynəlxalq əməkdaşlıq üçün əlverişli zəmin yaradıb və regionun enerji xəritəsini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişib: “Azərbaycan öz enerji təhlükəsizliyini uzun müddət üçün təmin etməklə yanaşı, regionun makroiqtisadi yüksəlişində əhəmiyyətli rola, etibarlı və stabil investisiya mühitinə sahib olub. “Əsrin müqaviləsi” və transmilli şirkətlərlə birgə səmərəli əməkdaşlığımız sayəsində Xəzərin Azərbaycan sektorundakı dərinsulu yataqların işlənməsi üçün ölkəmizə zəruri maliyyə vəsaitləri və texnologiyalar cəlb edilib. Həmin resursların səmərəli idarə olunması sayəsində böyük uğurlar qazanılıb. Bir tərəfdən əldə edilən maliyyə vəsaitləri sərmayə olaraq dəyər zəncirimizin müxtəlif həlqələrinə yatırılıb, o biri tərəfdən dünyanın aparıcı şirkətləri ilə əməkdaşlığımızı beynəlxalq müstəviyə gətirməyə müvəffəq olunub. Xarici tərəfdaşlarımız da bu güvən verən əməkdaşlıqdan məmnun qalıblar. Qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlığımız nəticəsində 2017-ci ilin sentyabrında hələ “Əsrin müqaviləsi” yekunlaşmadan, “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinsulu hissəsinin 2050-ci ilə qədər birgə işlənməsinə dair yeni sazişin imzalanması məhz bu məmnunluğun ifadəsidir. Tərəfdaş şirkətlərin ölkəmizə kapital qoyuluşunu daha da artıracağına təminat verən bu yeni saziş, eyni zamanda, onların Azərbaycana göstərdikləri yüksək etimadın təzahürüdür”.

R.Abdullayev qeyd edib ki, bir neçə il əvvəl Azərbaycanın zəngin təbii qaz ehtiyatlarını realizə etmək üçün qarşımızda müxtəlif imkanlar mövcud olsa da Avropaya ixrac kəmərinin tikilməsinə üstünlük verilib. Hasil olunacaq qaz həcmlərinin dünya bazarlarına çıxarılması təşəbbüsü ilə çıxış edərək, “Cənub Qaz Dəhlizi” layihəsinin əsas ideya müəllifi Azərbaycandır.

“Cənub Qaz Dəhlizi” layihəsinin müxtəlif ölkələrin qanunvericiliyinə əsaslanan, iki qitədə və bir neçə ölkədə həyata keçirilən kifayət qədər mürəkkəb bir meqa layihə adlandırılan SOCAR-ın prezidenti deyib: “Buna baxmayaraq, bu gün biz artıq təbii qazın Xəzər dənizindən Avropaya nəql olunmasının bir addımlığındayıq. Türkiyəyə ilk kommersiya qazının çatdırılması üçün lazım olan bütün infrastruktur artıq yekunlaşıb. Dünən Cənub Qaz Dəhlizinin Türkiyəyə qədər olan hissəsi istismara verildi, iyunun 12-də isə SOCAR-ın operator olduğu TANAP layihəsinin istismara verilməsi planlaşdırılır. Beləliklə, bu möhtəşəm layihə başa çatmaq üzrədir: dörd seqmentdən üçü artıq istifadəyə verilir. Əminəm ki, ən yaxın zamanda bu uzunmüddətli çalışmaların bəhrələrini görə biləcəyik”.

BP-nin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə üzrə regional prezidenti Qəri Counz bildirib ki, ötən il BP Azərbaycanda fəaliyyətinin 25 illiyini qeyd edib: “Şadıq ki, biz Azərbaycanın bütün iri layihələrində iştirak etdik. Dünən biz Cənub Qaz Dəhlizinin açılışını etdik. Bu, minlərlə insanın böyük zəhmətinin nəticəsidir. Layihədə iştirak edən bütün tərəfləri təbrik edirik”.

Q.Counz əlavə edib ki, 2010-cu ilin oktyabr ayında BP ilə SOCAR Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı “Şəfəq-Asiman” perspektiv strukturunun birgə geoloji-kəşfiyyatı və işlənməsi haqqında hasilatın pay bölgüsü sazişi (HPBS) imzalayıb. HPBS-nin müddəti 30 ildir və sazişə əsasən “BP Exploration (Caspian Sea) Ltd.” şirkəti əməliyyatçı olmaqla müqavilədə 50 faiz paya, SOCAR isə qalan 50 faiz paya malikdir. “Şəfəq-Asiman” bloku Bakıdan təxminən 125 kilometr (78 mil) cənub-şərqdə yerləşir və təxminən 1 100 kvadrat kilometr ərazini əhatə edir. Bu dəniz blokunda indiyədək heç bir geoloji-kəşfiyyat işi aparılmayıb. Blok dənizin dərinsulu hissəsində suyun dərinliyinin təxminən 650-800 metr olduğu bir ərazidə yerləşir və kollektorun dərinliyi təxminən 7 min metrdir: “2012-ci ilin əvvəllərində “Giləvar” seysmik gəmisi “Şəfəq-Asiman” üzrə 3 ölçülü seysmik tədqiqat proqramını başa çatdırandan bəri biz əldə edilmiş məlumatın təhlilini aparırıq. Bu, həmin müqavilə ərazisində indiyədək aparılmış ilk 3 ölçülü seysmik tədqiqatdır. 2014-cü ilin

birinci yarısında məlumatın təhlili tamamlandı və onun interpretasiyasına başlanıb. “Şəfəq-Asiman” üzrə ilk kəşfiyyat quyusunun planlaşdırılması işləri də davam etməkdədir. “Şəfəq-Asiman” perspektiv strukturu yeni “Şahdəniz” ola bilər”.

“Cənub Qaz Dəhlizi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin (CQD) baş direktoru Əfqan İsayev deyib ki, “Cənub Qaz Dəhlizi” layihəsi çərçivəsində “Şahdəniz” qaz-kondensat yatağının istismarının ikinci mərhələsinin işlənməsi üzrə görüləcək işlərin (ilk qazın hasilatına dair) 99,5 faizi, Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinin Genişləndirilməsi (CQBKG) üzrə işlərin 100 faizi, TANAP boru kəmərinin inşası üzrə işlərin 93 faizi, TAP kəmərinin inşası üzrə işlərin 73 faizi icra edilib.

O qeyd edib ki, indiyədək Cənub Qaz Dəhlizinin tərkibi olan layihələrdə CQD-nin mülkiyyətində olan iştirak paylarının maliyyələşdirilməsinə 9 milyard dollar məbləğində investisiya qoyulub: “Bu ilin aprel ayının sonunadək “Cənub Qaz Dəhlizi” layihəsinə tərəfdaşlarla birgə 30 milyard dollardan çox vəsait sərf olunub. Ümumi dəyəri 22,7 milyard dollar təşkil edən “Şahdəniz-2” layihəsinə 17,7 milyard dollar, Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinin Genişləndirilməsi layihəsinə 4,2 milyard dollar, TANAP-a 5,4 milyard dollar, TAP layihəsinə isə 2,9 milyard avro xərclənib”.

TAP-ın prezidenti Valter Peeraer deyib ki, Azərbaycan təbii qazını Avropaya daşıyacaq TAP boru kəməri layihəsi üzrə işlərin 73 faizi icra edilib: “TAP qaz boru kəmərinin inşası üzrə işlər qrafik üzrə gedir. Biz plan üzrə bütün işlərimizi uğurla davam etdiririk. İki il əvvəl başladığımız layihə boru kəmərinin keçdiyi bütün ölkələrdə - Albaniya, İtaliya və Yunanıstan ərazisində uğurla icra olunur. Demək olar ki, işlərin 73 faizi icra edilib”, - deyərək TAP-ın prezidenti qeyd edib.

V.Peeraer bildirib ki, Albaniya və Yunanıstan ərazisində TAP layihəsinin icrası da uğurla davam etdirilir: “Hər iki dövlətin hökumətləri tərəfindən bu istiqamətdə görülən işləri yüksək qiymətləndiririk. TAP boru kəməri layihəsinin Adriatik dənizindən keçəcək seqmenti isə 2019-cu ilədək sona çatdırılacaq”.

İki gün davam edəcək konfransda 49-dan artıq spiker öz məruzələri ilə çıxış edəcək. Bu il konfransda aparıcı şirkətlərin 500-dən çox şirkət rəhbərləri, sənaye nazirliklərinin nümayəndələri, beynəlxalq və yerli ekspertlər var. Konfransda aparıcı enerji və neft-qaz şirkətlərinin rəhbərlərini, eləcə də sənaye nazirliklərinin nümayəndələri və nüfuzlu sənaye mütəxəssislərini bir araya toplayır və neft-qaz sənayesinin inkişafı üzrə aktual məsələlərin müzakirəsi üçün imkanlar yaradır.

“Caspian Oil and Gas” konfransı Azərbaycanın Energetika Nazirliyi və SOCAR-ın dəstəyi, “Itca Caspian” və “ITE Group” şirkətlərinin təşkilatçılığı ilə keçirilir.

AZƏRTAC
2018, 30 may

Dünyanın aparıcı neft-qaz və energetika mütəxəssisləri yenə də Azərbaycanda görüşəcəklər

Mayın 29-da Bakıda ənənəvi Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz Sərgisi açılacaq

Flora Sadıqlı

Bu il 29 may-1 iyun tarixlərində Bakı Ekspo Mərkəzində 26-cı Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz Sərgisi keçiriləcək.

Bu sərginin keçirilməsi artıq ənənəyə çevrilib və o, hər il regionun əsas neft-qaz layihələrini müzakirə etmək üçün sahənin tanınmış şirkətlərini, səriştəli mütəxəssislərini bir araya gətirir.

Xəzər Neft və Qaz Sərgisi ilk dəfə 1994-cü ildə - Azərbaycan neft sənayesinin və ümumilikdə ölkə iqtisadiyyatının inkişafında yeni dövrün başlanğıcını qoyan "Əsrin müqaviləsi" ərəfəsində ümummillə lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və dəstəyi ilə keçirilib. Həmin vaxtdan etibarən bu tədbir təkcə regionun deyil, bütün dünyanın neft, qaz və energetika sahəsində fəaliyyət göstərən peşəkarların görüş yerinə çevrilib.

Burada gələcək əməkdaşlığa dair memorandumlar, saziş və müqavilələr imzalanır. Prezident İlham Əliyevin hər il sərginin açılışında iştirak etməsi bu tədbirin yüksək statusunu bir daha təsdiqləyir.

26-cı Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz Sərgisi ərəfəsində keçirilən mətbuat konfransında Iteca Caspian şirkətinin baş direktoru Fərid Məmmədov bildirdi ki, respublikanın Energetika Nazirliyi və Dövlət Neft Şirkəti tədbirə böyük dəstək göstərirlər. Baş tərəfdaş kimi SOCAR çıxış edir. Qızıl sponsor BP, gümüş sponsor isə "Türkiyə Petrolleri"dir. Bu il sərgidə 34 ölkədən 290 şirkət iştirak edəcək. Bunların arasında ABŞ, Almaniya, Böyük Britaniya, Fransa, İtaliya, Türkiyə və bir sıra MDB ölkələrinin aparıcı şirkətləri var. İştirakçıların 24 faizi sərgidə öz debütünü edəcək. Çin, Almaniya, Belarus, Rusiya və digər ölkələrdən olan bu şirkətlər tədbirə geniş məzmunlu ekspozisiyalarla gələcəklər.

Xəzər Neft və Qaz Sərgisinin meneceri Ülkər Qasımova əlavə etdi ki, iştirakçı şirkətlər tərəfindən neftin və qazın hasilatı, daşınması, karbohidrogenlərin saxlama sistemlərinin təmin edilməsi üzrə avadanlıqlar, innovativ texnologiyalar təqdim olunacaq. Eləcə də platforma və üzən qazma qurğuları, boruların çəkilməsi, kəmərlərin təhlükəsizlik sistemləri, servis xidmətləri təqdim ediləcək.

Hər il olduğu kimi, sərgi ilə yanaşı, eyni adlı konfrans da keçiriləcək. Konfransın işi iki gün (mayın 30-u və 31-də) davam edəcək. Xəzər Neft və Qaz Konfransının meneceri Aynurə Nəzərli bu barədə geniş məlumat verərək bildirdi ki, tədbirə 30 ölkədən 500-ə yaxın nümayəndə gələcək. Konfransın plenar sessiyasının mövzusu "Sinerji - qlobal inkişafa aparan yol: enerji təhlükəsizliyinə və dayanıqlığa doğru" adlanacaq. Tədbirin auditoriyasında sənayenin ən aktual mövzuları - enerji təhlükəsizliyi, yeni ixrac və investisiya imkanları, sektorun rəqəmsallaşdırılması, ekologiya, qənaət və digər mövzular ətrafında müzakirələr aparılacaq. Ümumiyyətlə, konfransda 40-dan çox məruzə dinlənəcək.

Bu konfrans öz "dinamik"liyi ilə fərqlənəcək. Belə ki, tədbir çərçivəsində nümayəndə heyətlərinə məruzəçilərlə "onlayn" rejimində ünsiyyət yaratmaq imkanı veriləcək. Konfransın məkanı "Bilgah Beach Hotel" olacaq.

Son illərdə neft-qaz sərgisi ilə eyni vaxtda Xəzər Beynəlxalq Energetika və Alternativ Enerji Sərgisi - "Caspian Power"də keçirilir. Bu il 9-cu dəfə baş tutacaq həmin sərgidə Azərbaycan, Belarus, Rusiya, Türkiyə və digər ölkələrin energetika sahəsinin aparıcı texnologiya təchizatçıları yer alacaq. Sahənin tanınmış müəssisələri istehsal etdikləri transformatorları, kabelləri, elektrik avadanlıqlarını, enerjiyə qənaət üzrə ən son məhsul və texnologiyalarını göstərəcəklər. Mütəxəssislər isə elektroenergetikanın inkişaf strategiyaları haqqında məlumat almaq, perspektiv müqavilələr imzalamaq imkanı qazanacaqlar.

Sərginin keçirildiyi günlərdə Bakı Ekspo Mərkəzində maraqlı görüşlər olacaq, işgüzar proqramlar təqdim ediləcək. Tədbirlər üzrə menecer Svetlana Fuks sənaye sahəsində çalışan gənc mütəxəssislər, tələbələr üçün hazırlanmış proqramlar barədə məlumat verdi. Sərginin sonu 1 İyun - Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Gününə təsadüf etdiyindən balacalar da unudulmayıb. Belə ki, həmin gün "Yarat" müasir incəsənət mərkəzi ilə birlikdə uşaqlar üçün ustad dərslərinin keçirilməsi nəzərdə tutulur. Onlar tədbirdə ölkəmizin həyatında neftin rolu, neftdən hansı məhsullar hazırlandığı barədə geniş məlumat alacaqlar.

Balacaların neft-qaz sərgisinin işinə qatılması da bu tədbirin 25 illik tarixində bir ilkdir.

Azərbaycan.-2019.-24 may.-№113.-S.1,5.

Bakıda “Caspian Oil & Gas 2019” və “Caspian Power 2019” sərgiləri açılıb

Mayın 29-da Bakı Ekspo Mərkəzində Xəzəryanı regionun energetika sektorunun ən irimiyaşlı tədbiri - 26-cı Beynəlxalq “Xəzər Neft və Qaz” (“Caspian Oil and Gas”) sərgisi keçirilir.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tanınmış beynəlxalq platforma və regionun neft-qaz sənayesinin əsas tədbiri olan sərgi hər il neft-qaz layihələrinin müzakirəsi və enerji təhlükəsizliyinin təminatı üçün ən yüksək səviyyəli rəhbərləri bir araya gətirir. “Caspian Oil and Gas” sərgisi neft, qaz və energetika sahəsində aparıcı peşəkarların görüş yerinə çevrilib və burada gələcək əməkdaşlığa dair memorandum, saziş və müqavilələr imzalanır.

Sərgi iştirakçılarının siyahısına qlobal neft və energetika sektorunu təmsil edən aparıcı şirkətlər daxildir. Builki sərgidə 34 ölkəni təmsil edən 290 şirkət iştirak edir. Almaniya, Belarus və Rusiyanın qabaqcıl şirkətləri milli stendlərdə ən son məhsullarını təqdim edirlər. İştirakçı şirkətlər tərəfindən neft hasilatı və enerji resurslarının daşınması, neft-qaz saxlama sistemlərinin təmin edilməsi üzrə avadanlıq, xidmət və innovativ texnologiyaların geniş çeşidi, platforma və üzən qazma qurğuları, boruların çəkilməsi və boru kəmərlərinin təhlükəsizlik sistemlərinin təmin olunması, eləcə də servis xidmətləri təqdim olunur. İlk dəfə olaraq, sərgidə defektoskopiya və yerdən uzaq məsafədə işlərin görülməsi kimi sahələr işıqlandırılır.

Ardıcıl olaraq ikinci ildir ki, sərgidə iştirak edən Rusiya İxrac Mərkəzi bu ölkənin ən qabaqcıl şirkətlərinin nümayəndələrini öz stendində bir araya gətirir. Bu il öz ekspozisiya sahələrini genişləndirmiş “Halliburton”, “Schlumberger” və “Worley Parsons” kimi şirkətlər sərgi qonaqlarına öz innovativ məhsul və xidmətlərini təqdim edirlər. İştirakçıların ümumi sayının 24 faizini təşkil edən debütantlar arasında Azərbaycan, Çin, Qazaxıstan, Türkiyə, Monako, Niderland, Hindistan və digər ölkələr var.

İyunun 1-dək davam edəcək sərgidə “B2B” formatlı ikitərəfli görüşlər keçiriləcək. Bu görüşlərdə yerli və xarici şirkətlərin nümayəndələri əməkdaşlıq imkanlarını müzakirə edəcəklər.

Bundan başqa, sərgi çərçivəsində 26-cı Beynəlxalq “Xəzər Neft və Qaz” konfransı işə başlayacaq. Sərginin tərkib hissəsi olmaqla neft-qaz sektorunun, eləcə də bu sektor ilə əlaqəli müxtəlif sahələrin rəhbərləri üçün də əsas platforma olan konfransda 30 ölkədən 500-dək nümayəndə iştirak edəcək.

Bakı Ekspo Mərkəzində, həmçinin energetika və bərpaolunan enerji sənayesi nailiyyətlərinin nümayişi sahəsində Xəzəryanı regionun ixtisaslaşmış tədbiri – 9-cu Xəzər Beynəlxalq Energetika və Alternativ Enerji (“Caspian Power 2019”) sərgisi də açılıb. Sərgi iştirakçıları arasında Azərbaycan, Belarus, Rusiya, Türkiyə və digər ölkələrdən energetika sahəsində aparıcı texnologiya təchizatçıları yer alır. Sərgidə Kozlov adına Minsk Elektrotexnika Zavodu, “Energomera” konserni, “Luna” elektrik şirkəti və digər eksponentlər tərəfindən transformatorlar, kabellər, elektrik avadanlıqları, enerjiyə qənaət üzrə ən son texnologiyalar və sair məhsullar təqdim olunur. Sərginin bölmələri arasında isə energetika və elektrotexnika, alternativ enerji mənbələri, kabel-ötürücü məhsulları, işıqlandırma yer alır.

“Caspian Power 2019” sərgisində enerjiden istifadə üzrə ən son nailiyyətlər təqdim edilir və burada elektroenergetika sənayesinin aparıcı nümayəndələri ilə görüşlər keçirmək, ən son texnoloji məhsullar və elektroenergetika sahəsinin inkişaf strategiyaları barədə məlumat almaq, eləcə də perspektiv müqavilələr imzalamaq mümkündür.

Nihad Budaqov

AZƏRTAC
2019, 29 may

“XƏZƏRNEFTQAZ” Beynəlxalq sərgi və konfranslar

Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi möhkəmləndikcə, xarici dövlətlərin onun zəngin neft yataqlarına maraqları daha da artır. 1994-cü ildən başlayaraq Xəzər dənizində neft-qaz hasilatına dair hər il Bakıda **Beynəlxalq sərgilər** keçirilir. Bu sərgilərdə dünyanın bir çox ölkəsinin, o cümlədən Azərbaycanın neft və qaz hasilatı ilə, neft-mədən avadanlığı hər il Bakıda keçirilən istehsalı ilə məşğul olan bir çox şirkətləri yaxından iştirak edirlər.

Bu günədək Bakıda on bir belə **Beynəlxalq sərgi və konfranslar** keçirilmişdir.

№	Adı	Təşkilatçılar	Keçirilmə tarixi	İştirakçıların sayı
1	“Xəzərneftqaz-94”	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	1994, 24-28 may	180 şirkət
2	“Xəzərneftqaz-95”	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	1995, 23 may	20 ölkədən 165 şirkət
3	“Xəzərneftqaz-96”	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	1996, 4 iyun	20 ölkədən 190 şirkət
4	“Xəzərneftqaz-97”	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	1997, 3 iyun	25 ölkədən 250 şirkət
5	“Xəzərneftqaz-98”	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	1998, 2 iyun	29 ölkədən 400-dən çox şirkət
6	“Xəzərneftqaz-99”	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	1999, 1 iyun	28 ölkədən 320-dən artıq şirkət
7	“Xəzərneftqaz-2000”	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	2000, 6 iyun	27 ölkədən 300 şirkət
8	“Xəzərneftqaz-2001”	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	2001, 5 iyun	25 ölkədən 337 şirkət
9	“Xəzərneftqaz-2002” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası- 2002” IX)	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	2002, 4 iyun	31 ölkədən 300-dən çox şirkət
10	“Xəzərneftqaz-2003” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2003” X)	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	2003, 3 iyun	29 ölkədən 320-dən çox şirkət
11	“Xəzərneftqaz - 2004” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2004” XI)	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	2004, 1 iyun	30 ölkədən 338 şirkət
12	“Xəzərneftqaz - 2005” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2005” XII)	Britaniyanın "Spirhed Eksibişnz LTD" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	2005, 8 iyun	29 ölkədən 331 şirkət
13	“Xəzərneftqaz - 2006” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2006” XIII)	Britaniyanın "Kaspian Invest Limited" şirkəti, Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası	2006, 6-9 iyun	30-dan çox ölkədən 360 şirkət

14	“Xəzərneftqaz - 2007” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2007” XIV)	Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası, İTE Group Pic Britaniya Sərgi şirkəti	2007, 5-7 iyun	32 ölkədən 360 şirkət
15	“Xəzərneftqaz - 2008” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2008” XV)	Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası, İTE Group Pic Britaniya Sərgi şirkəti	2008, 3-6 iyun	30-dan çox ölkədən 400 şirkət
16	Xəzərneftqaz - 2009” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2009” XVI)	Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası, Böyük Britaniyanın “İTE Group PLC” şirkəti	2009, 2-5 iyun	22 ölkədən 300-ə yaxın şirkət
17	“Xəzərneftqaz - 2010” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2010” XVII)	Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası, Böyük Britaniyanın “İTE Group PLC” şirkəti	2010, 1-4 iyun	26 ölkədən 280-ə yaxın şirkət
18	“Xəzərneftqaz - 2011” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2011” XVIII)	Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası, Böyük Britaniyanın “İTE Group PLC” şirkəti	2011, 7-10 iyun	27 ölkədən 285 şirkət
19	“Xəzərneftqaz - 2012” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2012” XIX)	Azərbaycan Ticarət - Sənaye Palatası, Böyük Britaniyanın “İTE Group PLC” şirkəti	2012, 5-8 iyun	35 ölkədən 304 şirkət
20	“Xəzərneftqaz - 2013” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2013” XX)	Böyük Britaniyanın “İTE Group Plc” şirkəti və onun tərəfdaşı “İteca Caspian” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti, baş sponsoru isə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətidir	2013, 4-7 iyun	28 ölkədən 386 şirkət
21	“Xəzərneftqaz - 2014” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2014” XXI)	Böyük Britaniyanın “İTE Group Plc” şirkəti və onun tərəfdaşı “İteca Caspian” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti, baş sponsoru isə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətidir	2014, 3-6 iyun	30 ölkədən 500-dən artıq şirkət
22	“Xəzərneftqaz - 2015” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2015” XXII)	Böyük Britaniyanın “İTE Group Plc” şirkəti və baş sponsoru Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətidir	2015, 2-5 iyun	20-dən artıq ölkədən 320 şirkət
23	“Xəzərneftqaz - 2016” (“Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası - 2016” XXIII)	Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi, Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR), Böyük Britaniyanın “İTE Group”, “İTECA Caspian” şirkətinin təşkilatçılığı ilə	2016, 1-3 iyun	30-dan artıq ölkədən 240 şirkət
24	“Xəzər Neft və Qaz-2017” (XXIV Beynəlxalq “Xəzər Neft və Qaz-2017” sərgi və konfransı və VII Xəzər Beynəlxalq energetika və alternativ enerji sərgisi)	Azərbaycanın Energetika Nazirliyinin və Dövlət Neft Şirkətinin - SOCAR-ın dəstəyi, “İTECA Caspian” və “İTE Group” şirkətlərinin təşkilatçılığı ilə	2017, 31 may-3 iyun	30 ölkədən 300-dən artıq şirkət (37 yeni şirkət qatılıb)
25	XXV yubiley Beynəlxalq “Xəzər Neft və Qaz-2018” sərgisi	Azərbaycanın Energetika Nazirliyinin və Dövlət Neft Şirkətinin - SOCAR-ın dəstəyi, “İTECA Caspian” və “İTE Group Plc” şirkətlərinin təşkilatçılığı ilə	2018, 29 may-1 iyun	38 ölkədən 312 neft-qaz şirkəti iştirak edib
26	XXVI Beynəlxalq “Xəzər	Azərbaycanın Energetika	2019, 29 may-1 iyun	34 ölkədən 290 şirkət

	Neft və Qaz-2019" sərgi və konfransı	Nazirliyin və Dövlət Neft Şirkətinin - SOCAR-ın dəstəyi, "ITECA Caspian" və "ITE Group Plc" şirkətlərinin təşkilatçılığı ilə		iştirak edib
--	--------------------------------------	--	--	--------------